

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Historia Pelagiana Et Dissertatio De Synodo V.
Œcumenica In Qua Origenis ac Theodori Mopsuesteni
Pelagiani erroris Auctorum justa damnatio exponitur, &
Aquilejense Schisma describitur**

Noris, Enrico

Patavii, 1708

Cap. 9. Romanos Pontifices Vigili successores Synodum V. approbasse
contrà Halloix ostenditur, & Aquilejensium Schisma describitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72486](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72486)

CAPUT IX.

Romanos Pontifices Vigilii Successores Synodum V. approbasse contra Halloix ostenditur, & Aquilejensium Schisma describitur.

S. I.

De Pelagio Primo.

Exactis Italiâ Gothis anno 554. cum Imperatore serio à Pontifice actum est, de universâ provinciâ, ac Romæ præfertim regimine meliorem in formam reducendo. Justinianus Vigilii petitioni morem gerens nobilem sanctionem edidit Idibus Augusti, quâ Italiam plurima indulgebat, illorumque fortunas diuturno bello depressas erigebat. Hanc cum Vigilii jam tandem in Italiam redux deferret, calculi dolore oppressus in Sicilia diem obiit. Quo anno Vigilii decesserit, non una est Scriptorum opinio. In chronico Victoris Tunonensis illius mors recensetur anno XVII. post Basilii consulatum, nempe 557. non 558. ut Sirmondus, Lupus, & Halloix existimant, quos superius impugnavimus. Baronius scribit Vigilium mortuum anno 555. nescire verò se quo mense, vel die ejusdem obitus contigerit. Inferius tamen narrat, Pelagium Vigilii successorem mortuum esse anno 559. IV. Nonas Martii, cum sedisset annos IV. menses X. dies XVIII. Lapsus est vir eruditus, nam si à IV. Nonas Martii anni 559. per annos IV. menses X. dies XVIII. retrocedimus, venimus ad Aprilem anni 554. Et hoc sanè anno Chiffletius Vigilium obiisse scribit, sed hic etiam errat, nam Idibus Augusti ex Justiniani sanctione vivebat. Sigonius lib. 20. operis laudati 5. Kal. Januar. A. 554. obiisse illum dicit; consonat Actuarium Marcellini ponens ejusdem mortem anno post consulatum Basilii XIII. Onuphrius Panvinus tredecim dies addit scribens Vigilium migrasse è vitâ IV. Idus Januarias, cui subscribit Holstenius in diagrammate chronologica in notis ad Romanam Synodum sub Bonifacio Secundo. Quæ sententia etiam à nobis cæteris præfertur. Hunc vitæ exitum habuit Vigilii anno Pontificatus XVIII. Ille uti per fraudem summam dignitatem expulso Silverio usurpavit, ita eandem ex Cleri consensu postea obtinuit, cum procul à suâ sede per novennium quasi precario vixisset, illam denique in Sicilia cum vitâ amisit. Fuit Vigilii Pontificiæ auctoritatis usque ad Principis contemptum tenacissimus assertor, ut ex rebus ab eo gestis inclaret. Animi inconstantia, mutandæque sententiæ facilitas vitio eidem vertitur; nam in causâ trium capitulorum varius, atque à se ipso diversus non semel apparuit. In initio quidem, cum adhuc in Sicilia esset, tria capitula defendebat, at illa se damnaturum dudum Theodoræ Augustæ promiserat, si Victori fides est. Cum Byzantium advenisset, ob damnata tria capitula Mennam sacris interdixit: at paulò post Mennæ conciliatus eadem & ipse in Judicato damnavit. Deinde post triennium à sententiâ Judicati discedens emisso novo Constituto eadem damnari posse negavit. Sed paucis mensibus in hac sententiâ stetit, nam datâ ad Eutychem Epistolâ vim Constituti infregit, atque ad Synodum accedens tria capitula præscripsit. Vir doctissimus Petrus de Marca lib. 3. de Concordiâ Sacerd. & Imper. cap. 13. hanc Vigilii inconstantiam à doctis prudentiam appellari testatur, quam ipse dispensationem vocat, quâ nunc juris, & canonum rigore agebat, nunc illorum remissione fidei, ac publicæ quietis studio. Hoc tamen illi gloriæ detur, quòd primus Romanorum Pontificum post Origenem Theodorum Mopsuestenum insignem Pelagianorum magistrum cum sectatoribus definitivâ sententiâ damnavit, cæterisque successoribus eo in stadio lampadem tulit.

Extra Origenis causam excurro contra V. Synodum invehentem Origenis defensores insecutus, sed Synodi Pelagianorum pessimum Theodorum damnantis auctoritas facta testâ stabilienda est. Cum verò quid Romani Præsules Vigilii successores in causâ trium capitulorum statuerint, dicendum sit, haud abs re fore censui, si Venetiâ, atque Istriæ Schisma exactius describerem; meæ enim patriæ Episcopi cum reliquis Provinciæ Collegis diu contra V. Synodum depugnarunt. Hæc verò ed libentius inserui, quòd vidi celeberrimos Scriptores in iis enarrandis pleraque à veritate aliena literis consignasse. Baronius nonnulla tradidit de Synodo V. quæ probare non possumus, in quibus tamen Halloix sibi triumphum canit. In primis hæc scribit de V. Synodo adversarius: *Aliæ Synodi Ecclesiis pacem, ac tranquillitatem, & multa simul bona sedatis discordiis attulerunt. Hæc autem, quæ à multis Quinta nominabatur magis, quàm erat, & à multo pluribus rejiciebatur, pro pace bellum, pro unitate divisionem, pro bonorum cornucopiâ malorum myriadem importavit.* S. 12. pag. 355. Horum testem appellat Baronium ad annum 553. scribentem: *Etenim ipsâ Synodo absolutâ, tantum abest, ut pax reddita sit Ecclesiis, ut majus bellum exarserit, intestinaque discordia magis sævierit Orthodoxis inter se altercantibus &c.* Sed quis nesciat post Nicenam Synodum ingentes tumultus ab Eusebianis, & Meletianis excitatos? Post Calchedonensem, quas turbas Ecclesiæ Acephali non dedere? Quid igitur mirum, si post Quintam quoque Synodum non statim pax Ecclesiæ reddita est? Hanc sanè pacem se donaturum Orbi Catholico per illam Synodum Justinianus existimaverat, undè eundem Augustum initio sui Constituti Vigilii commendavit: *Laudabile, inquit, Clementiæ vestræ cognovimus esse propositum, per quod summotis omnibus discordiis seminibus &c.* Et Sanctus Agatho circa finem Epistolæ ad Constantinum, quæ habetur act. 4. VI. Synodi ait: *Extremâ quidem, præstantissimi tamen omnium Magni illius Justiniani cunctus ut virtus, ita & pietas omnia in meliorem ordinem restauravit &c.* Nam brevi Occidentalis Ecclesiæ Synodum V. recepit, ut mox dicam. Quam rectum verò fuerit Justiniani consilium, lege apud Leontium in lib. de Sectis actione. 6.

Vigilio successor datus est Pelagius I. Romanæ Sedis apud Justinianum quondam Apocrifarius, quem tria capitula non damnasse fingit adversarius dicens S. 10. *Liquidò, ut opinor, apparet & Pelagium I. non recipere Concilium V.* Sed etiamsi hoc veritati consonum esset, haud illius suffragium pro tuo Origene ostentabis; ille, ille est, qui Justinianum ad Origenis damnationem hortatus fuerat, Theodoro Cæsare in Cappadociâ Episcopo Origenistæ hostis infensus, undè sicuti Theodorus hic contra tria capitula bellum accendit, ita Pelagius excitatè in Origenistas tragediæ auctor fuit, quæ quidem oborta dissidia cum mente volueret Theodorus semel exclamasse

masse fertur: se, & Pelagium vivos incendendos, per quos hoc scandalum introiit in mundum. Quibus verbis suum Breviarium conclusit Liberatus. At Deus Optimus Maximus duorum hominum æmulatione usus est, ut profana hinc inde dogmata profligarentur, ut Evagrius rectè adnotavit lib. 4. cap. 38. Pelagius non solum, quod Theodori Cappadocis studia abhorrebat, sed etiam quia Latina Ecclesia capitula defendebat, in hanc & ipse sententiam consentiebat, & initio ferè agitata controversiæ ad Ferrandum Diaconum Carthaginensem literas dedit, quibus doctissimi viri sententiam rogavit; extat etiamnam Ferrandi ad Pelagium responsio. A Vigilio Romæ Constantinopolim evocatus fuit, ut sibi in difficili causâ auxilio esset, sub quo etiam constanter pro tribus capitulis decertavit. Legitur subscriptus Constituto Vigiliano his verbis: *Pelagius miserante Deo Diaconus Sanctæ Ecclesiæ Romanæ huic constituto consentiens subscripsit.* Cùm nollet Synodum V. subscribere in exilium missus est, teste Tunonensi, cujus verba mox referam. Cùm verò Vigilius in exilium non fuerit deportatus, consequens est, ut pro tribus capitulis propugnandis ipso Pontifice obstinatio fuerit. Quod autem scribit Anastasius Vigilio in custodiam detruso, Clerum Romanum missum in exilium ad diversa metalla incidenda, planè falsum est; constat enim ex Victore, ut superius notavi eos, qui tria capitula defendebant, ab Imperatore in longinqua monasteria ablegatos. Justinianus Vigilii morte intellectâ Pelagium ab exilio revocavit, qui Principi morem gerens tria capitula damnavit, eoque pacto ad Romanam Sedem evectus est. Tunonensis hæc scribit: *Post consul. Basilii anno XVIII. Pelagius Romanus Archidiaconus trium præfatorum defensor capitulorum Justiniani Principis persuasione de exilio redit, & condemnans ea, quæ dudum constantissimè defendebat, Romanæ Ecclesiæ Episcopus à prævaricatoribus ordinatur.* Cùm Romæ innotuisset, Pelagium tria capitula condemnasse, singuli quique tum sacri, tum laici homines ab ejus communione se separabant, neque in totâ Italiâ tertius Episcopus inveniri poterit, à quo consecraretur: illum enim uti Calchedonensis Synodi prævaricatorem detestabantur. Quare à Perusino, & Ferentino Episcopo, ac Andrea Presbytero Ostiensi consecratus fuit. Narses tamen jubente Imperatore omnem operam Pelagio præstitit. Anastasius, quem Baronius initio anni 555. alii que secuti sunt, populum Romanum inde Pelagio infensum dicit, quod auctor publicaretur malorum, quæ Vigilius Constantinopoli perpessus fuerat, additque Lupus in appendice ad notas in Canonem IV. Nicænum: *Altersum tria Concilii Calchedonensis capitula, eorumque defensorum Vigilium Papam truculenta passum à Justiniano Augusto egerat in V. Synodo Pelagius adhuc Diaconus.* Sed hæc procul à vero sunt; nam Pelagius cum Vigilio, & pro Vigilio stetit, Synodi Quintæ congressus fugit, ac subscripsit Constitutum Vigilii, quo Synodus V. cassabatur, indeque in exilium expulsum fuit, & tria capitula, ut ait Tunonensis, tempore Synodi constantissimè defendebat. Sed audiatur idem Pelagius Epist. 12. ad Childebertum Regem: *Ut autem nos diu tribulationes Constantinopoli pateremur, illa res fecit, quam breviter supra tetigimus &c.* Non ergo Vigilii persecutionum auctor publicari poterat, sed locius. Quare coram populo in ambone nihil abs se contra Vigilium tentatum iurjurando haud affirmavit, sed quod nihil contra Synodi Calchedonensis fidem in trium capitulorum

damnatione abs se statutum fuisset. Ignorantia controversiæ de tribus capitulis Anastasium veterem alioqui Scriptorem in eas fabulas impiegit, quæ cæteri scriptores fidem habuere.

Interim Pelagius ubique veluti Calchedonensis Concilii proditor traducebatur, & Episcopi Tusciæ illius nomen, uti moris erat, inter sacrosancta mysteria recitare recusabant. Quare horum contumaciam gravi Epistolâ perstrinxit anno 556. *Divisionem vestram, inquit, à generali Ecclesiâ, quam tolerabiliter ferre non potero, vehementer stupeo.* Dedit & literas ad Childebertum Regem Francorum, itemque encyclicas ad omnes Orthodoxos, in quibus se quatuor Conciliorum fidem tenere protestatus est, in quibus V. Synodum non nominavit; tacitam tamen illius mentionem fecit in Epistolâ encyclicâ dicens: *Possemus quidem totius causâ rationem ad sedandos rumores hominum divinâ nobis cooperante misericordiâ fiducialiter explicare, nihilque contra fidem Patrum, contra quatuor Synodorum firmitatem ullatenus esse tentandum (tentatum legendum est) lucidissimis approbationibus demonstrare, magisque id actum (in quinta Synodo) ut memoratarum Synodorum firmitas contra omnes inimicos immobili soliditate consisteret.* Etenim Concilium V. ut inquit Sanctus Sophronius, *ad confirmationem quidem nominatissimi Calchedonensis Concilii congregatum est, quod Hæsitantium seclæ omnes diverticuli præcluderentur, de quo videndum est superius laudatus Leontius.* Magnæ verò gloriæ vertitur Pelagio, quod illo Pontifice universa Italia præter paucos Episcopos, Africa, ac tandem Illyricum tria capitula condemnavit. Vidimus supra, Africanos Præsules coactâ Synodo pro tribus capitulis conspirasse, quod & de Illyricis notavimus, undè contra utroque rescriptum edidit Justinianus ex Isidoro cap. 18. At anno 554. inquit Tunonensis: *Post consul. Basil. XIV. Proconsularis Concilii provinciæ Africanæ Sacerdotes Russini, & Vini Reparati Archiepiscopi obreliatorum arte delusi tanquam fidei defensoribus occurrunt, & Primasii prævaricatoris Carthaginis Ecclesiæ communione præter paucissimos pollunt.* Anno vero sequenti 555. in eandem sententiam Numidiæ Patres venire: *Post consul. Basil. XV. Concilii Numidiæ Episcopi ad instar Proconsularium Sacerdotum collecti Carthaginem veniunt, & Primasii ejusdem Ecclesiæ incubatoris communione polluti, prævaricatoresque effecti ad propria redeunt.* Nec diu suere pertinaces Illyrici, nam de his scribit idem Victor: *Post consul. Basil. XIX. Illyriciani Episcopi præter pauca monasteria, parvosque fideles, persecutiones passi consentiunt, pristinam fidem in irritum deducetes.* Igitur teste maximo capitulorum defensore Tunonensi in Africa paucissimi, in Illyrico pauci Synodum V. recipere detrectarunt: tantum Romani Pontificis exemplum ponderis habuit! Baronius, qui Tunonensis Chronicon non vidit, Occidentalem Ecclesiam ex V. Synodo diffidiis repletam affirmavit, quasi contra hanc obstinatè pro tribus capitulis longo tempore depugnaret, sed ubi in causâ trium capitulorum antè Synodum Orientis, & Occidentis Ecclesiæ in contrarias partes abibant, per Synodum Quintam isthæc illi conciliata fuit, unaque utriusque sententia evasit, parvâ tantum Italiæ portione repugnante. Undè cadit Halloix calumnia dicentis: *Quinta Synodus pro pace bellum, pro unitate divisionem, pro bonorum cornucepti à malorum myriadem importavit.* §. 12. pag. 355. Sanè in Oriente per Synodum V. omnia diffidia composita duo oculatis testes memoriæ prodidere. Eustathius cap. 22. de Vi-

tà Sancti Eutychii ait, post V. Synodum *summa pax, & magna tranquillitas in Dei Ecclesiâ est consecuta.* Et Cyrillus Scythopolitanus cap. 109. de Vitâ Sancti Sabæ scribit: *Post hæc cum Sancta, & Oecumenica V. Synodus congregata fuisset Byzantii, Theodorus Mopsuestia, & Origenes, & una cum his impia de præexistentiâ, & restitutione dogmata generali fuerunt subiecta anathemati, & sic hæreticis deinceps omni ablatâ libertate loquendi divini Sabæ Laura, & universa ferè cum eis Palestina vigesimo tertio anno post illius mortem à gravibus hæresibus, & temporis acerbitate, & iniquitate respirarunt, & quietam deinceps, & tranquillam vitam egerunt.* Cum verò Sanctus Saba mortuus sit anno 531. universam Palæstinam, in quâ à tempore Joannis Hierosolymitani, Rufini, ac Melaniæ per 160. annos Origenistæ ingentes turbas conciverant, pacem tandem fortitiam scribit anno primo post Synodum V. nempe 554. Sed instat doctissimus Baronius, nec eo pacto Acephalos ad unionem Ecclesiæ reductos. At non Synodus, sed ipsorum malitia in causâ fuit, trium enim capitulorum dimissa à Synodo Calchedonensi proscriptio non unum erat argumentum, quo ad contradicendum Acephali, seu Hæsitantes movebantur, erant pleraque alia, quæ recenset, & solvit Leontius in libro de sectis.

Universo itaque Catholico Orbe ad Synodum V. accedente, soli Venetiarum, ac Istriæ Episcopi refragabantur. Pelagius Schismati indignatus datus ad Narsetem literis eundem hortatus est, ut repugnantes vi cogeret ad recipiendam Synodum. At illi Narsetem ipsum licet Italicarum rerum summâ cum potestate præfecturam gerentem ab Ecclesiasticâ communionem suspendendum, ut testatur Pelagius in aliis literis, quas eadem de re ad eundem Ducem perscripsit: *Nec enim, inquit, sine illius providentiâ factum esse credendum est, ut insensati, & perversi homines ad hoc usque profirerent, ut suam divisionem Catholicam esse credentes Ecclesiam à suâ vos pollutione prohiberent.* Ita Pontifex Synodi V. adversarios *insensatos, perversos, & pollutos* appellabat.

Schismatici Episcopi Paulino Aquilejensi Metropolita incensore adversus V. Synodum provincialem conventum habuere, in quo tria capitula à Calchedonensibus Patribus non damnata à quoquam proscripti posse negarunt, in quam sententiam dato sacramento pedibus ab omnibus itum est. Nomina Episcoporum inferius ex vetustissimo Chronico Aquilejensi dabimus. Pelagius rei indignitate commotus egit cum Narsete, ut Paulinus Antistes Synodi obtrectator captivus ad Justinianum Byzantium mitteretur, quod tamen, cum meliora de ipso sperarentur, minimè factum est. De illorum verò conciliabulo hæc scribit ad Narsetem: *Cum si quid eos de iudicio UNIVERSALIS SYNODI, quod Constantinopoli per primam nuper elapsam indictionem actum est, fortè moreret, ad sedem Apostolicam, quomodo semper factum est, electis aliquibus de suis, qui dare, & accipere rationem possent, dirigere debuerunt, & non clausis oculis corpus Christi Dei nostri, hoc est Sanctam Ecclesiam lacere.* Et tamen tanta est Halloix confidentia, ut dicere non dubitet §. 11. pag. 352. *Qui ex Pelagii literis ad Narsetem probari putant, receptum à Pelagio quintum istud Concilium, n.æ ipsi admodum errant.* Additque: *Hoc enim agebat Pelagius, non ut Concilium reciperetur, sed ut ipse.* At oppositum ad eò manifestè ex Pelagii literis patet, ut id nec ipsum adversarium fugisse existimem, nam Pelagius *universalem Synodum vocat, motos ad Schisma Istros Episcopos ob iudicium*

Synodi V. asserit, eisdemque arguit, quòd Synodi statuta discutere, & examinare ausi fuerint, quòd tantum ad Apostolicam Sedem spectabat, à quâ solâ obortæ circa Oecumenica Concilia dubitationes resolvi possunt. Cur verò Pelagio obedientiam negabant Istri? eadem sanè de causâ, quâ Tusciæ Episcopi, nempe tanquam Synodi Calchedonensis prævaricatorem abhorrebant, quòd patet ex literis Pontificis ad eosdem. Idem Pelagius Epist. 5. ait: *Nec licuit alicui aliquando, nec licet particularem Synodum congregare, sed quoties aliqua de UNIVERSALI SYNODO aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam de eo, quòd non intelligunt, rationem, aut spontè ii, qui salutem animæ suæ desiderant, ad Apostolicam sedem pro recipiendâ ratione conveniant, aut si fortè, sicut de talibus scriptum est: Peccator, cum venerit in profundum* Pron. 8. *contemnit, ita obstinati, & contumaces extiterint, ut doceri non velint, eos ab istis Apostolicis Sedibus, aut atrabi ad salutem quoquo modo necesse est, aut ne aliorum perditio esse possint, secundum canones per sæculares comprimi potestates.* Ex quibus citrà dubium constat, Episcopos Istriæ in suâ Synodo non de Pelagii electione, sed de *universali Synodo*, & quidem Quintâ dubitasse, nimiamque ac prorsus intolerabilem, non ignorantiam dicam, sed dissimulationem fuisse adversarii id audacter pernegantis.

De hac Aquilejensi Synodo diversi pleraque à veritate aberrantia literis prodidere. Beda in Chronico ad annos imperii Tiberii Absumari ait: *Synodus Aquilejæ facta ob imperitiam fidei Quintum universale concilium suscipere diffidit, donec salutaribus Beati Sergii Papæ monitis, & ipsa huic cum cæteris Ecclesiis annuere consentit.* Baronius ad annum 553. ait: *Hincque accidit, ut Venetæ, & ei adjacentium regionum Episcopi, qui cum essent sub Francorum dominio, Franci enim tunc illis dominabantur provinciis, contra V. Synodum cogere Concilium Aquilejæ, cuius meminit Beda.* At Bollandus ad diem octavam Februarii in notis ad vitam Sancti Honorati §. 2. Baronium reprehendit, qui Synodum factam, teste Bedâ, Imperatore Tiberio Absumaro, (ab exercitu electus est anno 699.) cum illâ confuderit, quæ sub Pelagio Primo circa annum 557. habita fuit. Certè Paulus Diaconus lib. 6. de gestis Longobardorum cap. 14. illam Synodum ad tempora Tiberii refert, sed hic ad verbum ex Bedâ illa recitavit. Difficile enim visum est Bollandò, à Sergio Papâ illam Synodum corrigi, quæ habita fuerat antè centum quinquaginta, & amplius annos. Palladius junior in Historiâ Foro-Julienfi Italicè scriptâ par. 1. lib. 1. ad annum 554. loco Sergii *Pelagium* ponit, sed hoc præter fidem omnium autographorum, Bedæ, & Pauli Diaconi. Fallitur sanè Bollandus, dum Sergio Pontifice Aquilejensem Synodum de V. Concilio dubitasse putat, nam sub Sancto Agathone Papâ, qui quinque tantum annis antè Sergium Pontificatus, ac vitæ finem fecit, in Synodo Romanâ adfuere cum Agathone Patriarchâ Aquilejensi cæteri suffraganei, ac literas subscripsere, in quibus hæc habentur: *Hoc idem etiam & Sancta Synodus, quæ sub Augusta memoria Justiniano Principe in Constantinopoli congregata est in septimo definitionum capitulo prædicat.* Quare jam antè Sergium Episcopi Veneti, atque Istri cum Metropolita Aquilejensi Synodum V. receperant, neque contrâ eandem suam Synodum postea coegisse dicendi sunt. Eorum nomina habentur actione 4. Synodi VI. Fortè Sergius ad Aquilejensem Antistitem literas dedit, quæ schisma in nonnullis adhuc radicatum evelleret; at non ex Episcopis illi erant,

erant, sed è plebe. Et quidem Bedam Concilium à Paulino Aquilejensi contra V. Synodum celebratum significasse, ex illo adverbio *domc* non obscure colligitur, eò quòd ille error, ac pravum de Synodo V. iudicium diù antè Sergium apud Aquilejenses inva- luerat. Idem Bollandus num. 10. ait, quòd cum celebraretur Synodus Aquilejæ à Paulino, est *habita eodem ferè tempore in Illyrico Synodus (nisi eadem sit latius sumpto Illyrici nomine) pro tribus capitulis, cuius meminit Isidorus.* Sed Synodus Illyrica teste Tunonensi coacta fuit post consulatum Basilii anno nono, nempe anno apud Victorem 549. At ista Aquilejensis mortuo Vigilio sub Pelagio habita fuit post Concilium V. cuius auctoritatem illa negavit. Illyricos verò omnes Episcopos eam Synodum Oecumenicam paulò post recepisse, idem Scriptor affirmat.

Pelagius Paulino Aquilejensi indignatus fuerat, quòd contra Apostolicæ Sedis decretum à Vitali Archiepiscopo Mediolanensi consecratus erat. Etenim Pontifex cum ubique in Italià contra Synodum V. schisma constari intelligeret, omnem navavit operam, ut gliscenti malo remedium afferret. Optimum factu iudicavit eos, qui in Urbium Antistites consecrabantur, ad Synodum V. tuendam sacramento adigere. Huius rei testis est Sanctus Gregorius, qui cum Constantio Antistiti Mediolanensi scriberet, eius decessorem Laurentium *districteffimam cautionem Sedi Apostolicæ remisisse*, quà tria capitula se damnare protestabatur, hæc ait: *Quia postquam, talis scissura pro nulla re facta est, iustum fuit, ut Sedes Apostolica curam gereret, quatenus unitatem universalis Ecclesiæ in Sacerdotum mentibus per omnia custodiret.* At Paulinus ab Antistite Mediolanensi consecratus fuerat ullo abique juramento ad Apostolicam Sedem transmissò, à cuius insuper communiōe se Veneti, atque Istri Episcopi separaverant. Præterea cum Aquilejensis Ecclesia subiecta esset iuri Patriarchico Romani Præsulis, defuncto Episcopo Metropolità à Romano Pontifice vir delegabatur, qui suo nomine electioni novi Sacerdotis adesset. Audiatur Gregorius Magnus scribens Exarcho Italiæ de Constantio in demortui Laurentii Mediolanensis locum subrogando: *Necesse fuit pro servandâ consuetudine militem Ecclesiæ nostræ dirigere, qui eum, in quo omnium voluntates, atque consensum concorditer convenire cognoverit, à suis Episcopis, sicut prius mox exigit, cum nostro tamen assensu faciat consecrari.* Lib. 2. Epist. 31. Paulinus inauguratus fuit abique prævio Romani Pontificis consensu, qui eo tempore non dabatur nisi iis, qui prius concepto juramento tria capitula condemnassent. Hinc Pelagius Paulinum *Pseudo-episcopum* esse dixit, atque *Aquilejensis Ecclesiæ invasorem, qui & in schismate maledictus, nec honorem Episcopi poterit retinere, nec meritum.* Epist. 4. At Palladius r. p. lib. 1. rerum Foro-Julien- sium Paulinum à Vitali Archiepiscopo Mediolanense dignè in Aquilejensi Sede collocatum scribit, cuius tamen oppositum ex Pelagio ostendimus. Idem asserit, Synodum Aquilejensem pro tribus capitulis celebra- tam fuisse à Macedonio Antistite Paulini decessore anno 554. cuius rei fides sit penès Auctorem.

Obiit Pelagius anno 560. die 2. Martii, in cuius sepulcro tempus, quo Pontificatum gessit, signatum est: refertur ex Manlio à Paulo Aringho lib. 2. Romæ subter. cap. 8. *Hic requiescit Pelagius Papa, qui se- dit annos III. Menses X. dies XVIII. Depositus III. Nonas Martii.* Ille tamen Scriptor eundem lapidem post Baronium offendit, qui Pelagium anno 555. elec- tum, anno verò 559. mortuum tradit, quod fieri non

potest à IV. Nonas Martii per annos quatuor, ac men- ses decem retrocedendo. Panvinius in Chronico, cui adhæret in diagrammate Chronologico Holstenius, ait Pelagium decessisse anno 561., huius autem elec- tionem ille non rectè refert A. 555. nam sedisset A. 5. M. 4. At Panvinius scribit, Pelagium electum non quidem A. 555., ut superius Holstenii auctoritate ductus asseruit, sed A. 556. Hæc carmina, quæ schis- maticos ab eodem correctos designant, Pelagii tumu- lo insculpta arguunt Halloix manifestè falsitatis, qui contendit, Pontificem illum non approbasse Quintam Synodum: Ea verò sunt.

*Doctor Apostolicæ fidei veneranda vetexit
Dogmata, quæ clarè constituere Patres.
Eloquio curans errorum schismate lapsos,
Ut veram teneant corda pacata fidem.*

§. II.

Joannes III. Synodum V. adprobat. Justinianus Imperator moritur. De anno obitus ejusdem dis- seritur. Panvini, ac plurimum Scriptorum fasti corriguntur. Justinus successor contra schis- maticos minus agit. Hispani defendunt tria Capitula.

Pergit adversarius aliorum Pontificum, qui Pe- lagio succedere, suffragia nostræ Synodo V. per summam injuriam surripere. Scribit §. 11. pag. 354. *Fit probabile tam Joannem, quam Benedic- tum in eadem cum Vigilio, & Pelagio, suis Antecessoribus fuisse sententia, nec approbasse, nec recepisse V. Concilium.* Errat; uterque enim Synodum V. recepit cum ante- cessoribus Pelagio, ac Vigilio. De Joanne III. qui Pelagio I. successit, dicendum hic est, postea de Bene- dicti sententiâ differemus. Pelagius II. qui quintus à Vigilio Pontifex sedit, in literis ad Heliam, & Episcopos Istriæ testatus est, ipsius decessores Synodum V. approbasse, ac tria capitula condemnasse: *Debet ergo, inquit, pendere vestra dilectio, quia Prædecessorum nostrorum in hac causâ consensus tanto post inanis non fuit, quanto prius diris contradictionum laboribus insu- davit.* Quibus notat Vigilii molestias pro trium capi- tularum defensione Constantinopoli toleratas. Habuit ergo Pelagius II. secum contra tria capitula præ- decessores federatos, quorum consensum ibidem ap- pellant. Præterea cum anno 590. ut dicemus, Sanctus Gregorius Romam evocasset cum asseclis schisma- tici Metropolitam Aquilejensem Severum, illi ad Mauricium Imperatorem supplicem libellum trans- misere, quo apertè contestati sunt, sese jam ferè ab ab initio motæ in Occidente quæstionis de tribus capi- tulis Sedis Apostolicæ communionem abhorruisse, nempe post Judicatum à Vigilio emissum. Reddo hæc illorum verba: *Contriti, atque luctu gravissimo sauciati ad ultimam desperationem pervenimus, ut ad il- lius iudicium Metropolitæ noster cogeretur occurrere, cum quo causa ipsa esse dinoscitur, & cuius communionem ab initio motionis causæ huius usquè nunc decessores nostri, & nos cum omni populo evitamus.* Hunc libellum in- tegrum lege apud Baronium. Itaque à Paulini Aquile- jensis tempore Veneti, atque Istri Episcopi Roma- nos Pontifices utrius trium capitularum damnatores usquè ad annum 590. ab Ecclesiasticâ communiōe secluserant. Ex quibus constat, omnes Roma- nos Antistites à motâ trium Capitularum contro- versâ postremam, ac definitivam Vigilii sententiam secutos pro Synodo V. stetitisse. At quibus Aposto- licæ

licæ Sedis Præsulum sententia notior fuisse putanda est, Pelagio II. illorum immediato successori, ac Schismaticis iisdem, qui eâ de re cum ipsis Pontificibus litigarunt, an homini cuidam post mille, & amplius annos de eadem scripturienti?

Certè qui Justiniani fixam contrà tria capitula sententiam consideraverit, is certè eo in Italiâ dominante Romnos Pontifices contrà Principem pro capitulis pugnasse, minimè asseverabit. Non enim Pelagium, nisi priori sententiâ depositâ, Pontificem inaugurari permisit, quod idem, etiamsi relata testimonia non extarent, de Joanne sentiendum foret. Quo anno decesserit Justinianus ex factorum confusione incertum plerisque fuit; gratum posteris me facturum spero, si controversiam clarâ, & ni mea me fallit opinio, evidenti dissertatione exposuero, video enim factos vel apud illorum Patrem (ita enim honoris gratiâ Panvinium Lipsius nuncupavit) perturbatos. Communis sententia fuit Justinianum decessisse anno 565. Idibus Novembris mediâ nocte sequenti, ut Corrippus canit. Sed obiisse illum anno 566. scribit Victor Tunonensis: *Quadragesimo, ait, imperii sui anno Justinianus vita suscepit finem indictione XV.* Certum est Justinianum anno 527. Kal. Aprilis Imperium indeptum fuisse, quod omnes affirmant, & patet ex ejusdem Principis Novellâ 47. ubi ait: *Nunc quidem annum XI. nostri scribunt imperii, inchoante verò Aprilis mense, & primâ die, in quâ nos Deus Romanorum superposuit rebus, XII. annum scribent.* Data est Novella *Post consulatum Belisarii anno II.* qui est annus 537. & quidem antè Aprilem scripta est, id etiam ex pluribus Justiniani literis, legibus, Synodis sub ipso celebratis patet. Rursus indictio XV. quâ Victor mortuum affirmat Justinianum, incipit anno 566. mense Septembri. Victor verò non solum tunc aderat Constantinopoli, sed quod tria capitula defendebat, jussu Principis ibidem sub custodia detinebatur, ut nulli melius, quàm illi non annus tantum, vel mensis, sed dies obiit. Justiniani numeratus videatur. Joannes Biclariensis, qui sub id temporis Byzantiâ morabatur teste S. Isidoro cap. 31. de Eccles. Script. initio sui Chronici ait: *Quintadecimâ ergo indictione, ut dictum est, Justiniano mortuo Justinus junior nepos ejus Romanorum efficitur Imperator.* Joannes Epiphaniensis tunc vivens laudatus ab Evagrio lib. 5. cap. ult. mortuum dicit Justinianum: *Novem & triginta aut egros annos cum Romanum imperium tenuerit.* Refert, & sequitur Alemannus in notis ad Historiam arcanam Procopii pag. 108. Et hi tres Scriptores Evagrio, Cedreno, Zonara, aliisque posterioribus longè præferendi videntur. Accedit Chronicon Alexandrinum, in quo hæc leguntur: *Hoc anno 14. Nov. indictione XV. Justinianus vitâ defungitur.*

Errasse tamen hosce Scriptores evidenter ostendo ex inscriptione lapidis in Vaticano reperti, quæ habetur lib. 2. Romæ subter. cap. 10. illamque ego anno 1671. Romæ in Suburbio D. Petri in cellâ ad lavam majoris aræ Ecclesiæ Sancti Angeli parieti affixam legi, ex qua cum plurium auctorum errores emendari possint, eandem exhibeo omiffis carminibus, quæ ibi leguntur.

✠ DEP. EST BOETIUS CL. P. OCT. KAL. NOBR. INDICT. XI. IMP. DOM. N. JUSTINO PP. AUG. ANN. XII. TIBERIO CONST. CAER. ANN. III. DEP. EST IN PAC. ARGENTEA MAT. SS. XIII. KAL. DECEMBR. QUI SS. BOETIUS VIXIT ANN. XI. M. IX. D. XXIII. ET MAT. EJUS VIXIT ANN. XXXVI. M. II. D. XII.

Quare si die 25. Octobris indictionis undecimæ, nempe anno 577. labebatur annus XI. Justinii junioris, primus ejusdem Imperatoris annus incœpit die 14. Novembris anno 565. Est aureum in marmore testimonium. Sed ex rescriptis Justinii hoc ipsum evincitur. Extat sanctio ad Julianum P. Urbi de dissolvendo ex mortuo consensu matrimonio *Data XVII. Kal. Octob. Calchedone Imp. Domino nostro Justinio PP. Aug. Anno primo indictione quintadecimâ.* Labuntur ergo Victor, Biclariensis, ac Chronicon Alexandrinum, & qui secuti sunt Recentiores eruditi Alemannus, Valesius, aliique, dum indictione XV. die 14. Novembris Justinianum defunctum scribunt. Confirmat hoc ipsum altera sanctio ejusdem Justinii de filiis liberarum ad Theodorum *Data Kalendis Martii Imp. Domini nostri PP. Aug. Justinii anno V. indictione tertiâ.* Si mense Martio anni 570. currente indictione tertiâ labebatur annus quinquagesimus Justinii, rectè ab Idibus Nov. anni 565. ejusdem imperii initium defundendum venit.

Facti plerique circâ annum 566. errarunt. Nam appendix Marcellini Comitis ponit *Indict. XII. XXV. Post consulatum Basilii V. C.* quo anno illud ætuum terminatur. Sed planè expungendus est caracter ille consularis. Nam anno 566. Justinus novus Imperator consulatum II. gessit, priori enim functus fuerat anno 540. Hoc probatur testimonio irrefragabili Corippi Grammatici Africani lib. 1. de laudibus Justinii, ubi, cum narrasset Justiniani mortem, & Justinii inaugurationem, novum Principem ad populum hæc cætera inter verba dicentem inducit.

———— nomenque negatum
 Consulibus Consul post tempora cuncta novabo.
 Gaudeat, ut totus Justinii munere mundus,
 Dona Kalendarum properant vicina mearum.
 Vos vestris adstate locis, propere, parate,
 Promissâque die nostras sperate curules.
 exparit gaudens inopino nomine vulgus
 Consulis audit.

Nempe quia ab anno 541. nullus amplius fuerat Consul. De alterum insignem testem est Menander Protector, qui sub Justino II. vixit. Scribit hic, Zemarichum legationem suscepisse ad Turcos *circâ finem quarti anni imperii Justinii indictione secundâ initio mensis Augusti.* Tom. 1. Hist. Byzantinæ. Henricus Valesius in notis ait: *valdè notandus est hic locus, qui insignes continet temporum caracteres.* Optimè meherclè notandus venit. Indictio II. mense Augusto signat annum 560. quo tempore, si labebatur quartus annus Justinii, Menandro Auctore Justinus post Justinianum anno 565. die 14. Novembris imperium indeptus est. Vidit ista Valesius, qui cum 40. annos imperii Justiniano tribuat pag. 215. paginâ sequenti 216. Menandri textum corrigit, legendumque ait pro *Septimo*. Sed non tertium, sed planè quartum annum cum Menandro retinendum ex superius dictis satis apparet. Ex his palam est, annum primum Justinii 566. non esse signandum cum Panvino lib. 3. Factorum *Post consul. Basilii XXV.* Noto etiam, lapsum esse Bionium, qui annum 564. ita inchoavit: *Qui sequitur annus Christi quingentesimus sexagesimus quartus, idem ultimus est Justiniani Imperatoris, atque postremus, qui post consulatum Basilii numeretur vigesimus tertius.* Neque enim ille est ultimus Justiniani, neq; postremus, qui post consulatum Basilii nominetur. Et quidem annum insequentem his auspiciatur: *Quingentesimus sexagesimus quintus, idemque Justiniani Imperatoris novissimus indictionis decimæ tertiæ incipit annus.* Ita in vasto opere memoria magnos quandoque viros deficit.

Scribit Biclariensis Abbas initio sui Chronici: Romanorum LIII. Justinus junior annis XI: qui Justinus anno primo regni sui ea, quæ contra Synodum Calchedonensem fuerant commenta, destruxit. Quæ verba suo Chronico inseruit Sanctus Isidorus. Si Halloix ista legisset, certè in iis triumphum suo Origeni cecinisset, videtur enim Justinus abrogasse V. Synodum, quæ, ut vulgò ferebatur, Calchedonensem Synodum correxerat. Justinus cum videret ob tria capitula diffensionibus laceratas, edictum fidei publicavit, in quo nullius Synodi mentionem faciens, quæ credenda cuique essent, proposuit. Arii, Sabellii, ac Nestorii, itemque Eutychetis hæreses ibidem damnavit, at tria capitula non solum non nominavit, sed inter dogmata adiaphora numerandam esse quæstionem de tribus capitulis visus est innuere in fine edicti, dum ait, se illa credenda proposuisse, ut deinceps nemo ullo pretextu propter personas, aut syllabas rixetur. Quibus Theodori personam, itemque scripta Theodoretii, atque Iba fortè intellexit, nec non quæstionem nuperrimè exortam de corpore Christi corruptibili, vel incorruptibili, una enim Syllaba Romani imperii Antistites nobilissimos in exilium procul à suis Sedibus deportaverat, quos inter eminebat Eutychius C-P. Nihil autem boni per illud edictum illatum Catholicæ Reipublicæ fuisse scribit Evagrius lib. 5. cap. 4. ubi edictum illud ad verbum recitat. Certum enim erat, Synodum V. non dogma recens de fide credendum proponere, sed de personis tantum quædam statuere, ut notat Gregorius Magnus inferius adducendus. Africani autem cum mitius secum agere novum Principem cernerent, neque in edicto nominata tria capitula legerentur, publicarunt revocata per Justinum acta Synodalia V. Concilii statuta adversus Synodum Calchedonensem. Et licet hi pauci essent, nam ex superius dictis Episcopi Africani ad Justiniani, ac Synodi sententiam accesserant, vicinos Hispanos hac sinistra opinione imbuerant, undè non solum ea dixit Biclariensis, sed & S. Isidorus in Chronico Justinianum ob tria capitula damnata reprehendit, & in catalogo Scriptor. Eccles. ubi de Theodoro Mopsuesteno, Hunc, ait, Acephalorum Episcopi in præjudicio Calchedonensis Concilii Justiniano Principe compellente, damnare post mortem cum Iba, & Theodoro Episcopis censurunt, dum constet eum laudabilium virorum testimoniis clarissimum Ecclesiæ Doctorem fuisse. In Chronico verò, ubi de Justiniano agit: Iste, inquit, Acephalorum hæresim suscipiens omnes in regno suo Episcopos tria Calchedonensis Concilii capitula damnare compellit. Hinc in Synodis Hispaniæ, quæ eodem, & sequenti sæculo celebratæ sunt, nulla Synodi V. mentio facta est, ut eruditè notavit Lupus in Comment. V. Synodi cap. 6. quæst. 3. Nunquam tamen Hispani ob illam controversiam ab Apostolicæ Sedis communionem se separarunt. Justinus licet plures Episcopos, quos Constantinopolim ad dicendam causam Justinianus evocarat, dimiserit, eam tamen avunculi decretis reverentiam exhibuit, ut Antistites, quos Justinianus in exilium jusserat deportari, suis sedibus minime reitituerit. Eutychius enim usque ad annum 577. exul apud Amasenum monasterium vitam degit. S. Isidorus scribit, Victorem Tunonensem trium Capitulorum defensorem acerrimum in exilio mortuum: Hic, inquit, pro defensione trium capitulorum à Justiniano Augusto exilio in Ægyptum est transportatus, undè rursus Constantinopolim evocatus, dum Justiniano

Imperatori, & Eutychio Constantinopolitana Urbis Episcopo eorundem trium capitulorum obrectatoribus resisteret, rursus in monasterium ejusdem civitatis mittitur custodiendus, atque in eadem damnatione, ut dicitur, permanens moritur. Victor usque ad annum primum Justiniani suum Chronicon perduxit, ubi ait: Justinus junior Vigilantiæ sororis Justiniani Augusti filius Patre Dulcissimo natus cum tranquillitate populi magna imperii sumit sceptrum. Isidorus autem, ut aliàs notavimus, Tunonensis Chronicon exerpit, quod Joannes Abbas Biclariensis, & Episcopus Gerundensis usque ad Mauricii imperium deduxerat.

S. III.

Justinus Narsetem ex Italia revocat. Schismatici Italiae sub Longobardis obstinatioribus contra Synodum Quintam. Benedictus Papa pro Synodo pugnat. Justiniano mortuo succedit Tiberius. De tempore imperii Justiniani, Tiberii, ac Mauricii, itemque Præture Urbanae, & Monachatus Sancti Gregorii Papa disputatur.

Interea pessimo Justiniani consilio Narsetes Italiae repator Constantinopolim revocatur. Undè non solum barbaris, sed & Venetis schismaticis animus crevit, ac paulò post nobilissima provincia & Longobardorum bello, & Schismaticorum dissidiis afflictæ pessum ivit. Marius Aventicensis, qui sub id temporis vivebat, audiendus est in Chronico: Anno secundo, inquit, consulatus Justiniani junioris Augusti Indictione prima. Hoc anno Narsetes ex Præposito, & Patricio post tantos prostratos tyrannos, idest Baduillam, & Tejam Reges Gothorum, & Bucelenum Ducem Francorum, nec non & Sindervalem Erolum, Mediolanum, vel reliquas civitates, quas Gothi destruxerant, laudabiliter reparatas, de ipsa Italia à supra scripto Augusto remorsus est. Ex his liquet, minus rectè Baronium existimasse, antè Justiniani initia Narsetem ex Italia à Justiniano revocatum, quod in Corippo legerat, sub initia imperantis Justiniani Narsetem Ducem celeberrimum unà cum Tiberio, aliisque Constantinopoli adfuisse. Canit Corippus describens inaugurationem Justiniani.

Armiger interea Domini vestigia lustrans
Eminet excelsus super omnia vertice Narsetes
Agmina, & augustam cultu præfulgurat aulam.
Ut non sit dubium, inlert vir insignis ad annum 568. Num. 11. ipsum jam antè fuisse Constantinopolim revocatum. Sed Mario illius temporis Scriptori credendum est. Porro Narsetes, de quo Corippus loquitur, erat Armenus, & ab Eunucho Narsete diversus. Extat de utroque Narsete egregium testimonium Procopii lib. 2. belli Got. Erat is, inquit, Narsetes spado, & sacrarum largitionum Comes &c. Militum quatuor millia eum subsequantur, quibus sui in cohortes præfelli summa præerant, Justinus Dux Illyricorum, & Narsetes alter, qui ex Armeniis Persæ subditis ad Romanos transfugerat olim cum Aratio fratre. Hic postea Romanos exercitus summo cum imperio rexit sub Mauricio ex lib. 5. Simocattæ.

Anno 568. Italici quieti infestis Numinibus Longobardi à Narsete, ut nobiles Scriptores prodidere, invitati, Albino Rege ductore in Italiam descendentes Aquilejam, ac vicina Venetiæ oppida uno ferè impetu occuparunt. Ita illarum urbium Antistites à Romano Imperio separati securius, atque insolentius Synodum V. deinceps impugnarunt. Ceterum

terum periculosis temporibus Joannes Pontifex animum non despondit, sed & Romanæ rei labenti opem ab Imperatore petiit, & Synodum V. defendit. Etenim ii, qui urbium Antistites consecrabantur, in Synodi Quinta decreta jurabant, ac fidei datæ chirographum ad Apostolicam Sedem transmittabant. Horum testis venit Gregorius lib. 3. Epist. 2. ad Constantium: *Et quidem, inquit, si quid de tribus capitulis in quocunque vel verbo, vel scripto nominatum est, bene fraternitas tua reminiscitur, quamvis decessor fraternitatis tuæ Laurentius districtissimam cautionem Sedi Apostolica remisit, in quâ viri nobilissimi ex legitimo numero subscripserunt, inter quos ego quoque tunc Urbanam præturam gerens pariter subscripsi.* Et inferius Epist. 37. ad eundem, cum accepisset eives Buxiæ à Constantio exigere juramentum, quo testaretur, se tria capitula minimè condemnasse, hæc scribit: *Quod si decessor fraternitatis vestræ Laurentius non fecit, à vobis queri non debet: Si autem fecit, cum universali Ecclesiâ non fecit, & cautionis suæ juramenta transcendit. Sed quia eundem virum sua credimus sacramenta servasse &c.* Hæc quidem contingere Gregorio urbanam præturam gerente, quâ Justino juniori imperante ille perfunctus est. In Menologio Græco jussu Basilii Imperatoris edito hæc leguntur de Gregorio: *Imperante Justiniano factus est hic S. Gregorius Monachus in monasterio prope Romam.* Hæc sanè falsò asseruntur; nam cum Longobardi Mediolanum cepere, nondum Laurentius Mediolanensem Ecclesiam regebat. Paulus Diaconus lib. 2. Hist. Longob. cap. 25. scribit: *Alboin igitur Liguriam introiens indictione ingrediente tertiâ tertio Nonas Septembris sub temporibus Honorati Archiepiscopi Mediolanum ingressus est.* Indictio tertiâ inchoata est mense Septembris anno 569. At Gregorius sub Laurentii Episcopi initiis se Prætorum Urbis fuisse testatus est. Honoratus Genuam cum plurimis clericis, ac civibus se recipiens paulò post diem obiit. Tunc duo electi sunt Mediolanensium Antistites; etenim exules apud Genuam Laurentium nominarunt circa annum 571. Mediolani verò meliori, ac majori parte civium exulante, Fronto quidam velut vacuum sedem occupavit, de quâ re Ripamontius lib. 8. Hist. Eccles. Mediolan. & Ughellus in tabulis illius Urbis Episcoporum. Tanta verò Mediolanensium multitudo Genuæ morabatur, ut postea Laurentio etiam mortuo Sanctus Gregorius illis inconsultis novum Præfulem eligi noluerit. Scribit lib. 2. Epist. 30. Joanni Subdiacono, qui nomine Sedis Apostolicæ novi Episcopi electioni interesse debebat: *Genuam te proficisci necesse est; Et quia multi illis Mediolanensium coacti barbaricâ feritate consistunt, eorum te voluntates oportet convocatis Clericis in communi perscrutari &c.* Quare anno 571. Laurentius ad Joannem Papam cautionem transmisit, quâ tria se capitula damnare jurejurando affirmabat, quam synographam cum aliis nobilissimis viris Gregorius tunc Prætor Urbanus subscripsit. Summus Ecclesiasticorum annalium conditor in alienam prorsus sententiam ivit de tempore, quo Gregorius Urbanam præturam obiit; undè respondere facile posset, Laurentium anno demum 581. mortuo amulo Episcopo, cum solus Mediolanensium sacra regeret, cautionem ad Apostolicam Sedem transmisisse. Quæ sanè illius opinio est. Sed Laurentium, qui adversus schismaticum Episcopum Apostolicæ Sedis favorem quovis officio demerere studebat, adeo tardè cautionem Romam transmisisse, mihi nullatenus probatur.

Justinus Imperator barbarorum exercitiis undique lacessitus, adversaque valetudine confectus, cum de successore cogitaret, neminem Tiberio viro strenuo, ac religioso imperio digniorem putavit. Quare Idibus Novembris anni 574. Tiberium Cæsarem designavit, qui dies Justino natalitius erat, eo enim post Justinianum ad imperium evehctus fuerat. Ita sentit magnus Chronologus Panvinus. At Chronicon Alexandrinum hæc habet: *Hoc octavo imperii sui anno Septembris mense die VII. Octavâ indictione morbo correptus Justinus Augustus Tiberium Cæsarem creavit, nominavitque illum Constantinum, & vixit cum eo quatuor annos.* Sed ex sanctione Theodorum de filiis colonorum &c. post Novellas Justiniani adhuc uno mense prior Tiberii electio adstruitur, nam subscribitur *Data Tertio Idus Augusti Constantinopoli Imp. D. N. Tiberii Constantini PP. Aug. anno VIII. & post consulatum ejus anno tertio, & Nob. Pl. Tiberii Mauricii felicissimi Cæsaris anno primo.* Verum Panvini sententia potior est, nam ex lapide Vaticano paragrapho superiori exhibito die 25. Octobris anno 577. erat Justini XII. & Tiberii Cæsaris annus tertius. Præterea in antiquissimo codice relato à Dandulo in Synodo Aquilejensi apud Gradi insulam coacta scribitur: *Imperante Serenissimo Tiberio Constantino Augusto anno imperii ejus quinto eodem Consule sub die tertio Nonarum Novembrium Indictione 13.* Quare Idibus Novembris anni 579. quo Tiberius erat Consul Indictione labente decimatertiâ, idem annum sextum inchoabat, unde anno 574. mense Novembri, ut rectè meus concivis Panvinus docuit, Tiberius Cæsar appellatus est.

Joanne Tertio defuncto Benedictus successerat, quo Pontifice Gregorium Præturam urbanam gessisse antè Pelagii II. initia satis solidè probatur. Baronius verò ex corrupto Evagrii textu Justiniani, ac Tiberii annos ultra quadriennium auget, undè & in chronologiâ Gregorii lapsus est. Quare Principum illorum tempora nobis statuenda sunt, nam & Synodi schismaticorum indè melius illustrabuntur, de quibus in sequentibus sermo instituendus est. Justinum anno undecimo regni sui diem extremum clausisse scribit Bielariensis in Chronico, ut jam mirari desinam, magnos viros Panvinium, & Sigonium obitum illius Imperatoris recitare ad annum 576. si qui tunc vivebant, minùs rectè annum obitus Justiniani designarunt. Certum est anno 577. Justinum superstitem fuisse. Narrat Eustathius Presbyter C. P. Sanctum Eutychium Patriarcham, mortuo Joanne Scolastico à Justiniano intruso, ab Imperatoribus Justino, & Tiberio iterum Constantinopolim summo cum honore revocatum, cum duodecim annorum spatio, atque eo amplius in monasterio à se constituto mansisset: Cap. 44. vitæ ejusdem. Quare cum anno 565. die 24. Januarii expulsi fuerit, anno 577. sedi restituitur; sed annum nobile caractere idem Scriptor designat cap. 54. *Revocatus autem est, inquit, die tertiâ mensis Octobris, quæ erat Dominica.* Fuit annus 577. Cyclo Solis XXVI. Læne VIII. lit. C. quo anno tertiâ die Octobris Dominicum festum contigit. Ex his Baronii chronologia labitur, qui Eutychium ab exilio revocatum scribit anno 578. Corrigendus etiam Panvinus, qui in Chronico Ecclesiastico putat, Eutychium anno 576. rediisse. At eo anno revocati Eutychii vixisse adhuc Justinum affirmat Eustathius testis oculatus cap. 53. *Illic enim erant, ait, pii Imperatores Justinus, & Tiberius, qui bilari vultu & magno cum honore Sanctum virum suscipien-*

res, quæ tempori conveniebant, collocati sunt &c. Mortuus verò est Justinus anno sequenti die 5. Octobris ex Chronico Alexandrino, & Theophane. Marius Aventicensis illorum annorum Scriptor ait: *A. XIII. consulatus Justini Augusti Indict. XII. Eo anno mortuus est Justinus Augustus, & successit Tiberius in loco ejus.* Indictio XII. incepit mense Septembri anno 578.

Cardinalis Baronius scribit, Justinum imperasse annos sexdecim, ac decessisse anno 582. Ibidem initio. Tiberium autem successorem solum imperasse annos quatuor, atque demum obiisse anno 586. Evagrius, qui sub Tiberio quaestoratum gessit, illum in hanc sententiam traxit, libro enim 5. cap. 27. hæc tradit: *Sciendum est, Justinum juniorem imperasse solum annos duodecim, menses decem cum dimidio. Cum Tiberio verò annos tres, menses undecim, in unum versum annos sedecim menses novem cum dimidio. Imperavit autem Tiberius solus annos quatuor.* Sed planè corruptus est textus Evagrii, nunquam enim crediderim, Scriptorem insignem quadrienni integri metachronismo lapsam, cum suæ præsertim ætatis res literis mandarit. Tiberium anno 582. mortuum esse evidentibus testimoniis probatur, nam ex characteribus cælestibus, ac Paschalibus, qui certissimi sunt, hoc apertissimè demonstratur. Theophylactus Simocatta, qui Mauricii Imperatoris gesta descripsit, lib. 5. cap. 16. *Eodie, inquit, sol penè totus est obscuratus. Annum imperii nonum (completum) agebat.* Nempe cum Mauricius per se ipsum vere ineunte exercitum in Avaros duceret. Accidit hæc eclypsis die 19. Martii anno 592. Cyclo Solis XIII. lit. F. E. Novilunium contigit Constantinopoli horâ 10. 12. post mediam noctem; eam verò eruditè describit Petavius lib. 8. doctrinæ temporum num. 44. Quare si eo anno 592. die 19. Martii lapsus erat IX. annus Mauricii, cum mense Augusto idem Tiberio successerit, consequens est, ut initium ejusdem imperii contigerit anno 582. die V. Augusti ex Chronico Alexandrino. Hoc ipsum ex caractere Paschali demonstratur. Eustathius superius laudatus cap. 67. de Vita Eutychiei Patriarchæ scribit, eundem festo die Paschatis sacra mysteria in Ecclesiâ celebrasse, & vespertinas etiam ibidem preces solvisse; & statim addit: *Reversus igitur in Episcopium in lectulo suo decubuit, vehementique febre circa mediam noctem correptus est, atque ita mansit septem dies assidue precibus incumbens.* Postcâ cap. 69. ait circa nonam, aut decimam noctis horam obiisse. Græci in Menologio die 6. Aprilis Sancti Eutychiei festum celebrant, eo etiam die Sarrus ejusdem vitam describit ex Eustathio, atque eo die obiisse dicit Theophanes: *Hoc anno die 6. Aprilis indictionis XI. Eutychieus Patriarcha diem ultimum obiit, & post dies sex Joannes magna Ecclesiæ Diaconus, qui Jejunator dictus, consecratus est.* Anno 582. Paschatis festum contigit die 29. Martii Aureo numero XIII. Cyclo Solis III. lit. D. ergo eo die decumbens S. Eutychieus septem dies ægrotans nocte sequenti jam iam illucescente die 6. Aprilis ad Superos transit. Addit cap. 68. Eustathius: *Quatuor post mensibus è vitâ discessit Christi amantissimus Imperator; Quod Tiberio, cum ægrotum invileret, Sanctus Patriarcha prædixerat.* Quare anno 582. mense Augusto obiit Tiberius teste Eustathio, qui tunc Constantinopoli debebat. Ex quibus constat falsò Holstenium scripsisse in diagrammate chronologico, Pelagium II. misisse literas ad Aunacharium Antisiodorensis die 5. Octobris anno 582. Tiberii Augusti anno septimo, etenim antè duos menses jam Tiberius ad plu-

res transierat. Rursus idem cap. 62. de Sancto Eutychieo scribit: *Vixit postquam revocatus est, & in sublimem sedem restitutus annos quatuor, & menses sex, ut omnes vitæ ipsius anni fuerint septuaginta.* Capite verò 20. tradit, eundem anno ætatis quadragesimo electum Antistitem. At Eutychieus revocatus est anno 577. die 3. Octobris ex dictis superius, quare moritur anno 582. mense Aprili. Denique cum anno 552. Mennæ successerit anno ætatis 40. moritur anno 582. ætatis septuagesimo.

Hic castiganda est palmaris hallucinatio Ricciolii, qui tomo 2. suæ Chronologiæ, ut vocat, Reformatæ in magno Chronico scribit: *Anno 582. Tiberius Imperator hoc anno, ut contra Baronium, & alios ostendimus lib. 4. chron. Ref. c. 13. n. 4. mortuus est die 14. Augusti, eique successit statim Mauricius.* Et in eadem versâ paginâ postcâ subdit: *Anno 586. Sanctus Eutychieus moritur 6. Aprilis Dominicâ in Albis prædictâ Tiberio Imperatori eum invisceri morte post quatuor menses, in ejusque locum susceptus est Joannes Monachus cognomen Jejunator &c. Moritur deinde Tiberius Imp. post quatuor menses circa medium Augusti, eique successit statim Mauricius.* Quæ si vera essent, Scriptoris chronologiam non tantum Reformatam, sed Theomathurgam dixerim, quæ hominem à quadriennio mortuum in vitam revocat. In hanc tamen antilogiam Ricciolius incidit, quia alienis oculis, ac manibus posterius dicta è Baronii annalibus excerptis. Quod addit anno 586. Dominicam in Albis incidisse in diem 6. Aprilis, falsum est, accidit die 21. ejusdem mensis Cyclo Solis VII. lit. F. Sed nec mors Eutychiei contigit Dominicâ in Albis, quæ fuit 5. Aprilis anno 582. sed post dimidium noctis post Dominicam in Albis horâ 9. vel 10. Quare in Menologio die 6. Aprilis ejus dies anniversaria colitur; quæ enim à mediâ nocte accidunt, sequenti diei deputantur ex A. Gellio lib. 3. Noct. Attic. cap. 2. Corrigendus est etiam meus Panyinius, qui Eutychiei mortem succedente Joanne Jejunatore recitat anno 580. Tiberii verò mortem anno 582. cum uterque anno 582. objerit, ille 6. Aprilis, hic 14. Augusti ex Chronico Alexandrino, & Eustathio nobis sæpius laudato.

Hæc quidem abundè probant, Tiberium anno 578. Justino successisse, anno verò 582. & imperium, & vitam reliquisse. Sed quia Baronius ad annum 602. in fine sexdecim tantum annos Mauricio tribuit, quem certum est anno 602. occisum fuisse à Phocâ ex Gregorio Magno, Abbate Biclariensi, tunc viventibus, & Theophylacto Simocatta, qui familiariter usus est iis, qui sub Mauricio fuerunt, atque octo libris hujus Imperatoris gesta ad posteros transmisit, hoc ipsum ostenditur. Simocattâ lib. 8. cap. 4. scribit: *Anno imperii Mauricii decimo nono nihil inter Romanos, & Barbaros gestum est. Vicefimo Petrum Prætorum Europæ declaravit.* Biclariensis verò in Chronico hæc habet: *Mauricius regnat annos XX.* Ergo Baronii chronologia quadriennium Mauricii Imperio aufert. Rursus lib. 2. Epist. S. Gregorii mense Septembri indict. X. est annus 591. narratur depositio Laurentii Archidiaconi Romani his verbis: *Temporibus Pape Gregorii consulatus Mauricii Augusti anno septimo depositus est Laurentius.* Baronius initio anni 590. scribit: *Gregorius sui Pontificatus anno secundo septimum numerat annum imperii Mauricii.* Annos consulatus pro imperii annis ille usurpavit. Caterum Mauricius anno tantum imperii altero inchoato consulatum accipit. Reddo laudati Simocattæ verba lib. 1. c. 12. *Age-*
batur

batur annus Mauricii secundus, cum hyeme consul creatus consecuto curru imperatorio summe conspicuus erat. Anno itaque 583. Consul fuit Mauricius, annus 584. dictus est post consulatum Mauricii, sequens iterum post consulatum Mauricii; unde VII. Post consulatum ejusdem est caracter proprius anni 591. quo & secundus Gregorii, & indictio decima concurrunt à mense Septembri. Gregorius inii Pontificatum anno 590. mense Septembri Indictione 9. At si Mauricius anno 586. mense Augusto Tiberio successisset, septimus Imperatoris annus haberetur mense Septembri indictione 11. anno 592. Laurentius vero dicitur depositus: Mense Septembrio Indictione decima, qui est annus 591. ac juxta opinionem Baronii sextus Mauricii, unde nec annos consulatus pro annis imperii accipiendo quicquam fundamenti habet in Gregorio Baronii opinio. Lego tamen eundem ad annum 591. N. 17. hæc scribentem: *Quoddam autem audis id factum septimo Mauricii anno, intellige illum inchoatum hoc anno 591. mense Augusto.* Certè ab anno 586. ad annum 591. quinque tantum anni numerantur; non ergo septimus Mauricii annus 591. inchoari poterat. Rursus lib. 4. Epist. 44. recitatur Synodus Romana sub Gregorio Papà, cujus est hocce exordium: *Regnante in perpetuum Domino Nostro Jesu Christo: Temporibus piissimorum, ac Severissimorum Dominorum Mauricii Tiberii, & Theodosii Augustorum, ejusdem Domini Imperatoris Mauricii anno terdecimo, indictione terdecima, quinto die mensis Julii: Gregorius Papa &c.* Indictio XIII. mense Julio labeatur anno 595. qui cum decimustertius numeretur Mauricii, palam fit, hunc anno 582. Imperium suscepisse.

Eosdem vero annos imperii Mauricii inchoari ab anno 582. ex ipso Evagrìo ostendo, nam unum Evagrìum ceteris omnibus tum Græcis, tum Latinis Scriptoribus vir Illustris præferendum dixit, quoddam ille sub Tiberio, & Mauritio vixit, atque summam diligentiam annos Justiniani, ac Tiberii computare se pronuntiavit. Is anno 594. opus in libros sex digestum terminavit. Libro tertio cap. 33. ait, se illa literis mandare *anno sexcentesimo quadragesimo primo.* Loquitur juxta epocham Antiochenam, quæ æram Christianam annis 48. anticipat, quibus à dato numero detractis, habes annum 593. quo Evagrìus librum tertium scribebat. Rursus lib. 4. cap. 29. tradit biennio post captam à Persis Antiochiam sub Justiniano eam in urbe pestiferum morbum exortum. Porro à Cosrohoe anno 540. capta est Antiochia, unde anno 542. morbus erupit, *durans*, inquit Evagrìus *annos quinquaginta duos. Quæ futura sint incertum est, attamen eò tendent, quò placita Dei destinaverint.* Scribebat ergo illa anno 594. At in fine historiarum ait: *Hic esto mihi præsentis historiarum finis anno duodecimo Mauricii Tiberii Romani Imperatoris.* Anno igitur 582. imperium ex Evagrìo Mauricius obtinuit. Baronius ex Photii codice XXIX. anno decimo legendum contendit. Sed Photius apertè scribit, τὸν βασιλεὺς Μαυρικίου ἐπὶ τῷ Δαδηνάτῳ, imperii Mauricii anno duodecimo; neque enim δεκάτῳ, nempe decimum scripsit. Præterea testatur, se finem libris illis imponere Joanne Episcopo novæ Romæ, Anastasio post annos 23. Antiochiæ restituto, & Joanne Hierosolymitano mortuo vacante Sede. At Joannes Constantinopolitanus Patriarcha mortuus est, non anno 596. ut putant Baronius, & Panninius, sed anno 595. quarto Nonas Septembris ex Menologio Græco, quod legere potes in fine Tomi 6. Italiæ Ughelli, cum sacram Ecclésiæ ad annos tredecim menses quinque integerrimè gu-

bernasset. Electus fuerat anno 582. die 12. Aprilis. Quare Epist. 15. quam indictione 14. lib. 5. Gregorius Papa ad Joannem mense Septembri perscripsit, mortuum eundem invenit. Idem vero Gregorius anno 594. mense Junio literas gratulatorias Anastasio Antiocheno ob reditum in urbem misit: Lib. 4. Indict. 13. Epist. 37. Quare Evagrìus neque ante annum 594. opus terminavit, cum Anastasium Sedi suæ redditum narret; neque post Septembrem anni 595. quo tempore obiit Joannes Jejunator, quo tamen vivo ille scribebat. Ex Evagrìo ergo habemus Mauricius anno 582. Tiberio successisse, qui cum solus annos quatuor eodem auctore imperaverit, incæpit regnare mortuo Justino anno 578. quæ est recta, & vera illorum Imperatorum chronologia. Ex his ab indocto quodam corruptum fuisse textum illum Evagrìi intelligimus, atque expungenda hæc de tempore Imperii Justiniani: *In universum annos sedecim menses novem cum dimidio.* Vel si ejusdem Evagrìi integra supputatio est, semet correctore emendetur. Hæc fusiùs profecuti sumus, ut positâ semel Principum chronologiâ annus Synodi Aquilejensis, & tempus, quo Gregorius Magnus Urbanam præturam gessit, ac dein Monachum induit, exactius statueretur, ex quibus Romanam Sedem vel ante Pelagii II. Pontificatum tria capitula proscripsisse contra Halloix clarissimè demonstrabitur.

Indagandum jam tandem remanet tempus, quo Sanctus Gregorius præturam Urbanam gerens contra tria capitula juravit. Anno 581. id contigisse docet Baronius A. eodem num. 5. Sed non ita est; nam Gregorius Tiberio imperante Apocrisarium Sedis Apostolicæ apud Principem egit, quo tempore cum Eutychio Patriarchâ de palpabilis carnis resurrectione coram Imperatore litigavit. Rem ipse describit lib. 19. Moralium cap. 29. *Tunc itaque, inquit, de hac re in longâ contentione perducti gravissimâ à nobis copimus simulatione resiliere, cum pia memoria Tiberius Constantinus Imperator secretè me, & illum suscipiens, quid inter nos discordiâ versaretur agnovit.* Cum vero Euty chius 6. Aprilis 582. mortuus sit, ea dissenso ad annum 581. ad minus retrahenda est, ut dici possit *ex longâ contentione* inter utrumque simulatio suborta. Quare anno 581. Gregorius haud prætor jus Romanis dicebat, sed Pelagii legatus in regiâ urbe versabatur. Idem Gregorius lib. 4. Dialogorum cap. 47. de prodigiis, quæ in monasterio à se extracto contingere, verba faciens Merulam quendam sanctissimum Monachum obiisse scribit, additque: *At cuius sepulchrum dum Petrus, qui nunc monasterio meo præest, sibi sepulturam facere post annos quatuordecim voluisset, tanta, ut asserit, de eodem sepulchro illius fragrantia suavitatis emanavit, ac si illic florum omnium fuissent odorem congregata.* Porro libri Dialogorum editi sunt à Gregorio anno 593. nam pestem, quæ Romam anno 590. affligerat, atque Pelagium II. occiderat, à triennio accidisse memorat lib. 4. cap. 26. & 36. & Maximianum Episcopum Syracusanum, qui ex literis Gregorii ad Cyprianum lib. 4. Epist. 19. obiit indictione XIII. mense Novembri, lib. 3. cap. 36. nunc Syracusanum Episcopum dicit, & lib. 1. cap. 7. de eodem ait: *Nunc usque superest.* Jam vero etiam si demus, miraculum illud ad Meruli sepulchrum accidisse eo ipso, quo scribebat anno 593. quod tamen antea patratum fuisse longè probabilius est, per annos quatuordecim retrocedentes venimus ad annum 597. Quare si eo anno jam constructum erat

Gregorii monasterium, ac viris sanctitate illustribus florebat, dicendum videtur triennium ad minus effluxisse, ex quo Gregorius urbanam praturam gerebat, eam enim perfunctus est vivente adhuc genitore, quo mortuo sex in Sicilia cœnobio, unumque insuper Romæ in paternis ædibus construxit, ubi Monasticam professus est; quæ non tam citò contingere, quin ad minus sub Benedicto Papâ illa accidisse videantur. Certè cum ex Joanne Diacono, qui vitam Gregorii scripsit, hic in monasterio Sancti Andree Hilarione, ac Maximiano Magistris monachi vitam egerit, ac postmodum Abbas fuerit, quæ inter precum officia recitat Ecclesia in festo Gregorii, aliquot annos in cœnobio vixit. Profecto libro 3. Dial. cap. 33. de Eleuthero Abbate dicit: *Diù mecum est in hac Urbe in meo monasterio conversatus.* Diù ergo ille in monasterio vixit. Quare in eam sententiam relabor, ut existimem anno 571. Gregorium urbanam praturam obivisse, quo anno Laurentius novus Mediolanensium Antistes cautionem de tribus capitulis damnandis Romam ad Joannem transmisit. Etenim non illam misit mortuo æmulo Frontone anno 581. tunc enim, ut evidenter probatum est, Gregorius Constantinopoli Apocrisarius morabatur, quare id illum executum colligimus, cum primum Mediolanensium sacris præfectus est; nam eo tempore talem cautionem ab Episcopis exigi solitam testatur Gregorius lib. 3. Indict. 12. Epist. 2. ad Constantium ubi ait: *Quamvis decessor fraternitati tue Laurentius districtissimam cautionem Sedi Apostolica remisit, in qua viri nobilissimi ex legitimo numero subscripserunt, inter quos ego quoque tunc Urbanam praturam gerens pariter subscripsi. Quia postquam talis scissura pro nullâ re facta est, iustum fuit, ut Sedes Apostolica curam gereret, quatenus unitatem universalis Ecclesie in Sacerdotum mensibus per omnia custodiret.* Vides ergo à novis Episcopis transmitti solitam cautionem, quâ tria capitula ejurabant. Illam ergo Laurentius misit anno 571. & sub id temporis restituit Gregorii urbana pratura statuitur. Quare teste eodem Pontifice à Pelagii I. temporibus, quando in Italiâ ob tria capitula plerique Episcopi à Romani Pontificis communionem discesserant, dum quisque novus Antistes eligebatur, scripto tria capitula damnabat, ac ad Romanum Pontificem chirographum trans mittebat, ut jam Halloix aperta salutaris reus habeatur, qui Benedictum, ac Joannem decessorem tria capitula minime damnasse, affirmare non dubitaverit. Annus, quo Gregorius Monachum induit, certus figi non potest, attamen post annum 571. id accidisse ex dictis liquet. Cum verò ex recitato miraculo ad sepulchrum Sancti Meruli anno 579. Gregorii monasterium viris sanctitate illustribus floreret, intrâ illud septennium Monachatus ejusdem initia statuenda veniunt. Interim mihi planè certum videtur, Gregorium à Pelagio Secundo & Diaconum, & Apocrisarium ad Tiberium electum fuisse; etenim in præfatione ad libros Moralium hæc ait: *Eo quoque tempore, quo ad ministerium altaris accessi, hoc de me, ignorante me, actum est, ut sacri ordinis pondus acciperem, quatenus in terreno palatio licentiùs excubarem.* Eo igitur consilio à Pelagio Diaconus factus est, ut ad Tiberium Apocrisarius mitteretur, nam Diaconi eo munere juxta antiquam consuetudinem fungebantur teste eodem Gregorio lib. 11. Epist. 34. ad Phocam Augustum.

S. IV.

Schismaticorum Episcoporum Synodus apud Gradum cogitur. Pelagius II. literis, dein per Smaragdum Exarchum eosdem compefcere conatur. Plurimum Scriptorum de Patriarchis Aquilejensibus Schismaticis dicta corriguntur. Pelagium Vigilii Constitutum novisse contra Halloix demonstratur.

Benedictus exacto in Pontificatu quadriennio ad superos transit. Succedit alter Pelagius, cujus initia Holtenius post Sigonium, ac Panvinium in Diagrammate laudato ponit anno 579. die 9. Novembris. Non assentior; nam anno 579. die 18. Februarii scripsit Pelagius ad Heliam Antistitem Aquilejensem, & anno eodem tertio Nonas Novembris idem Pelagius sedebat ex actis Synodi Gradensis, ut mox patebit. Sed neque anno 577. initia Pelagii statui possunt cum Baronio, quia Abbas Biclariensis, qui tum temporis vivebat, annos XI. illum sedisse scribit: quod etiam antiquâ manu insartum lego Chronico Tunonensis perperam ad annum 37. Justiniani. Obiit autem Pelagius die 8. Februarii 590. Anno ergo 578. Pelagius fit Pontifex. Universa Italia Synodum V. receperat. Soli Transpadani, Istri, ac Veneti, eidem refragabantur, quod eo securius faciebant, quòd sub Longobardorum imperio degebant: undè contrâ Romanum Pontificem pro tribus capitulis acerrimè diù ab ipsis pugnatum est.

Paulinus, quem literis ad Narsetem datis Pelagius I. insecutus fuerat, captâ à Longobardis Aquilejâ sacram omnem supellectilem in Gradi insulâ, quæ propè urbem in æstuariis sita est, servandam curaverat, illo verò mortuo, atque ejusdem successore Probbino intrâ annum extincto, Helias Archiepiscopus renunciatus fuerat. Hic cum Aquilejâ inter Christianæ rei infensissimos hostes haud tutò se degeere posse animadverteret, Pelagium II. rogavit, ut Metropolitanâ sedem Gradum transferretur, ubi & templum Martyri Euphemie sacrum ædificarat. Pelagius tum ut initio Pontificatus Schismaticorum Principem collatis beneficiis ergâ Apostolicam Sedem reverentior faceret, tum quòd sub Romano imperio viventem faciliùs ad obedientiam revocari posse intelligebat, Helie precibus annuit delegato etiam Laurentio Presbytero, qui cum literis Pontificis Synodo provinciæ eâ de causâ celebrandæ suo nomine adesset. Coacta est Synodus apud Gradum die 3. Novembris anno 579. Illam recitat Dandulus in Historiâ Venetâ MS. eamque refert Ughellus tomo 5. Italiæ sacræ in tabulis Aquilejensium Patriarcharum, cujus hocce legitur initium: *Imperante Scenissimo Tiberio Constantino Augusto Anno imperii ejus quinto eodem consule sub die 3. Nonarum Novembrium Indictione 13.* Sunt nobiles characteres, quæ fasti anni, & aliorum corriguntur; nam ex præmissâ dissertatione Chronologica constat annum illum esse 579. nostræ Epochæ. Panvinus tamen anno 580. Tiberii consulatum ponit; sed anno superiori prius Consulem fuisse constat ex Chronico Alexandrino, ubi habemus hæc ipsa: *Indictione XII. Tiberii I. Tiberio Juniore Constantino primo Consule.* Qui cum anno 578. Justino successerit, anno novo consulatum inivit. Hoc ipsum patet ex subscriptione Tiberii paulo antè mortem Mauricio jam ad imperium vocato, in

in qua scribitur: *Post consulatum ejus III. quæ posita est §. præced. Cum verò decretum illud emissum sit anno 582. palam est, anno 579. Tiberii consulatum recitandum. Præterea tertio Nonas Novembris laebatur annus V. Tiberii, quod optimè inscriptioni superius posite quadrat. Ex hoc etiam codice Synodali Baronii sententia de longiori Justinii imperio refellitur, ac Pelagii tempora melius innotescunt.*

Lecta est Epistola Pelagii Papæ, cujus in his verbis summa continetur: Quapropter vestro patientes morori necessitudinem, imò etiam rabiem furentium perpendentes Longobardorum, inclinati precibus vestris per hujus præcepti seriem superscriptum Castrum Graden-

Helias Sanctæ Ecclesiæ Aquilejensis Episcopus his

Laurentius Presbyter Apostolicæ Sedis Legatus.

Marcianus Episcopus S. E. Opiterginæ.

Leomanus Episcopus S. E. Teboricensis.

Petrus Episcopus S. E. Alrinatis.

Vindemius Episcopus S. E. Cnetensis.

Clarissimus Episcopus S. E. Celicanæ.

Patritius Episcopus S. E. Hemonensis.

Maxentius Episcopus S. E. Juliensis.

Severus Episcopus S. E. Tergestina.

Solatus Episcopus S. E. Veronensis.

Joannes Episcopus S. E. Parentinæ.

Aron Episcopus S. E. Aventiensis.

Marcianus Episcopus locum faciens viri beatissimi

Virgilius Episcopus S. E. Scaravasiensis.

Fonjes Episcopus S. E. Feltrinæ.

Ingenuinus Episcopus secundæ Rbetinæ.

Agnellus Episcopus S. E. Tridentinæ.

Marcianus Episcopus S. E. Petenensis.

Joannes Episcopus S. E. Celejanæ.

Extat in Bibliothecâ Vaticanâ codex Num. 3922. in quo pag. 24. iidem Episcopi cum actis ejusdem Synodi recitantur. Illi autem Antistites Aquilejensi Metropolitæ subjecti erant, cujus amplissima erat jurisdictionis, nam à Pannoniâ Secundâ usque ad Abduam in Insubiâ extendebatur. Continebat Rhætiâ II. cujus metropolis Sabio, ubi erat Episcopus Sanctus Ingenuinus: Noricum, cujus primaria urbs erat Tiburnia ad Dravum, quod patet ex Vitâ Sancti Severini Noricorum Apostoli, Teurnia Plinio lib. 3. cap. 24. quare Leonianus Tiburniensis dicendus venit. Denique complectebatur Istriam, Forum-Julium, ac Venetiam, quæ provinciæ uno Istriæ nomine id temporis, ac in Sextâ Synodo vulgò appellabantur. Virgilius Scaravasiensis in Pannoniâ Episcopus fuit; hinc putò legendum *Scarabantiensis*, quæ urbs non procul à Danubio propè lacum sita erat, & in Norico ponitur à Plinio proximè laudato. Hujus urbis civesolim Sancti Quirini Episcopi corpus Romam detulere ex Surio die 5. Junii in Vitâ ejusdem. Ex his Aquilejensis Metropolitæ diocesis amplitudo patet. Maxentius rectè in codice Danduli scribitur Episcopus Juliensis, nam & hoc pacto conscriptus legitur in pseudosynodo Maranensi. Palladius lib. 1. Rerum Foro-Julienfium scribit, hunc Maxentium fuisse Utinensem Episcopum, tunc enim Utinum, inquit, Julium, seu Forojulium promiscuè dicebatur; addit sedisse eundem statim post Asterium, qui interfuit Synodo Romana sub Hilario Papâ, cujus decessor fuit Theodorus Forojulienfium, ad quem extat Leonis Papæ Epist. 89. Hæc profectò à vero exorbitant. Nam Theodorus ille, ad quem scribit Sanctus Leo, fuit Episcopus Forojulienfium in Galliâ: est autem Forojulium in Provinciâ Narbonensi, Octavianorum olim colonia Plinio memorata urbs lib. 3. cap. 4.

se totius Venetiæ cum omnibus vestræ Ecclesiæ pertinentibus etiam Istriæ Metropolim perpetuò confirmamus. Dicitur Epistola data XII. Kal. Martii Imperatore Tiberio II. Augusto. Lectis literis acclamatum ab omnibus; Exaudi Christe, Pelagio vitam: omnes uno consensu Sanctissimi Pelagii præceptionem, & vestram sequimur confirmantes sententiam. In his verò Epiphanius jussus est, Patrum decreta legere, statimque definitio fidei Synodi Calchedonenfis lecta est, pro illâ enim Synodo Antistites illi mordicis stabant. Episcopi subscripti non eodem modo in laudato codice Danduli, & in MS. Barberinâ Biblioth. N. 247. quod apud eundem Ughellum in tabulis Gradenfibus legitur, exhibentur. gestis subscripsi.

B. Leonianus Tiborniensis.

B. Clarissimus Concordiensis.

B. Petrus.

B. Veliensis.

B. Avoricensis.

Ingenuini S. E. Sedevestinæ.

B. Caravasiensis.

In codice Eminentissimi

Barberini hi quinque

insuper numerantur.

quam veterem, & illustrem coloniam vocat Tacitus initio vitæ Agricolaæ sociari, qui eandem urbem habuit patriam. Idem verò Theodorus cum Lerinenfibus Monachis litigavit, undè celebrata est sub Ravennio Synodus Arelatenfis. De hoc Theodoro alia diximus lib. 2. Hist. Pelagianæ cap. 3. & 11. Asterius Theodori successor vivebat tempore Synodi in Hilario Papâ celebratæ anno 455. *Basilisco, & Hermimerico Cos.* nam eandem subscripsit, ut ex actis patet. Quomodò ergo huic immediatè successit Maxentius, quem post centum & quatuordecim annos sedisse certum est? Forojulium in Italiâ erat in diocesi Episcopi Aquilejensis, neque unquam Episcopum habuit ab Aquilejensi Metropolitâ distinctum, ut mox ex Paulo Diacono Forojulienfium ostendam. Theodorum verò uti suffraganeum Metropolitæ monet sanctus Leo: *Sollicitudinis quidem tuæ is ordo esse debebat, ut cum metropolitano tuo primitus de eo, quod quærendum videbatur esse, conferres.* Maxentius erat Episcopus Julii Carnici. *Julienses Carnorum* Plinio dicti lib. 3. cap. 19. nunc *Zuglio* dicitur tribus M. P. supra Tolmetium oppidum. Paulus Diaconus lib. 6. de Gestis Longobardorum cap. 51. de Fidentio Episcopo scribit: *De Castro Juliensi cum voluntate superiorum Ducum intra Forojuliani castri muros habitavit, ibique sui Episcopatus sedem statuit.* Ex quibus patet Julium, & Forojulium haud fuisse unam, eandemque Urbem, ut putabat Palladius. At Callistus Patriarcha Aquilejensis, qui tunc Cormonæ residebat, indignatus, inquit idem Diaconus, *quod in ejus diocesi cum Duce, & Longobardis habitaret Episcopus, vi Fidentium expulit.* Itaque Forojulium erat in diocesi urbanâ Antistitis Aquilejensis, ad quam urbem Julio Carnico destructio permittentibus Ducibus Longobardis Fidentius receperat, atque etiamnum Forum-Julium est

est in diœcesi Patria reha, neque unquam proprium Episcopum habuit. Fuit autem Forojulium urbs provinciæ quondam primaria, ac Principum sedes. Cluverio, Sabellico, aliisque doctioribus est *Civitas di Friuli* ad Natifonem. At Henricus Palladius lib. 4. rerum Foro-Julien. contendit, Utinum esse Forum-Julium. Mihi tamen hæc opinio probari nequit, nam Paulus Diaconus civis Forojulienfis lib. 5. de Gestis Longobardorum cap. 23. de Sclavis scribit: *Congregata validâ multitudine voluerunt super Forojulianorum castrum irruere. Et venientes castra metati sunt in loco, qui Broxas dicitur, non longè à Forojulio.* Cùm verò Vveftaris Dux provinciæ cum paucis contra barbaros moveretur, ait: *Quem Sclavi cum paucis venire conspicientes irriserunt, dicentes, Patriarcham contra se cum Clericis advenire. Qui cùm ad Pontem Natifonis, qui ibidem est, ubi Sclavi residebant, propinquasset, cassidem sibi de capite auferens, vulnum suum Sclavis ostendit.* Ex his constat, Utinum non esse antiquum Forojulium, longiùs enim abest à Natifone. De quo tamen nolo cum Uticensibus, quos sacras apud ipsos conciones habens anno 1668. mei amantissimos sum expertus, in præsentis litigare. Clarissimus Episcopus Ecclesiæ Celicanæ, in MS. Barberino Concordienfis appellatur, ego quidè Celicanæ legendum arbitror, etenim Concordiâ ab Attilâ funditus eversa, hujus urbis Episcopus Celinam se contulit. De hoc oppido, quod in diœcesi Concordienfi nobile fuit, agit pluribus Cluverius lib. 1. Italiæ antiquæ cap. 18. Apud Maniacum in lapide *Celinenfes* inscribuntur. Reliquæ urbes, quarum Episcopi in memoratâ Synodo leguntur, notissimæ sunt, unoque aspectu videri possunt in Tabulâ Cluverii laudati cap. 16. itemquæ de illis agit Ughellus tomo 5. Italiæ sacræ. Nonnulli etiam illorum Episcoporum memorantur Paulo Diacono in Historiâ Longobardicâ. Agnellus Tridentinus ab Agilulpho legatus missus fuit ad Francorum Regem lib. 4. cap. 1. Libro vero tertio cap. 27. quinque ex iisdem nominat, itemque alios tres, sed textu planè corrupto, ut paulò post nobis adnotabitur.

Hæc itaque Synodus Metropolitanam Sedem Aquilejensem Gradum transtulit apud Ecclesiâ Sanctæ Euphemie ab eodem Helia in eâ insulâ extructam. Ceterùm in hac Synodo contra V. Concilium Schismatici Episcopi iterum jurarunt vano eo prætextu, ne Synodus Calchedonenfis læderetur. In laudato enim Chronico Aquilejensi ita legitur: *In quâ Synodo quicquid de Calchedonenfi Concilio dubitabatur, pulsâ dubitatione confirmatum est.* Et apud Dandalum habemus, eos Episcopos demonstratâ Synodo *Calchedonenfi* subscripsisse. Has vices Apostolicæ Sedi retulere, quæ dum novo favore Sedem Metropolitanam procul à barbarorum incursionibus tutiori loco reponi concedebat, specioso illo titulo Synodi Calchedonenfis defendendæ veluti per cuniculos ab ingratu impetebatur. Certè eo beneficio Schismaticis collato nihil Pelagio peractum est. Ex illâ autem Sedis translatione factum est, ut Metropolitanæ promissæ Aquilejenses, vel Gradenses dicerentur; ita Sanctus Gregorius Severus Helie successorem Episcopum *Aquilejensem* dixit lib. Epist. 16. *Gradensem* verò lib. 11. Epist. 38.

Post hæc Tiberio Principe Orthodoxo, ac religiosissimo Persico bello occupato, atque anno 582. defuncto, Schismatici periculosis temporibus in rebellionem perseverarunt. Etenim Longobardi in dies imperium per Italiam protendebant, neque Exarchi à

Mauricio Imperatore in Oriente bellum gerente eas suppeditas accipiebant, quæ hostium vires frangere, aut sustinere saltem possent. Schismatici, quòd sub Barbarorum imperio vivebant, securiùs in errore perseverabant; pauci verò Episcopi, qui maritimis Istriæ Urbibus præerant, haud vi ad obedientiam cogi poterant, ne ad proximos Longobardos rebellarent. Denique cùm anno 586. Longobardi Francorum Regis cum validissimis copiis adventum reformidantes inducias cum Flavio Smaragdo Exarcho statuissent, Pelagius Pontifex, quòd jam diù in votis habuerat, tandem adnixus Schismaticis ad Ecclesiam reducendis monum admovit. Itaque Redemptum Episcopum, unâque Quodvultdeum Abbatem ad eisdem Legatos cum literis misit, ut rogati ad pacem venirent. Erat Redemptus Episcopus Ferentinus laudatus à Sancto Gregorio lib. 3. Dialogorum cap. 38. & paulò post hæc legationem deceffit; nam à septennio illum obiisse scribit, cùm dialogos exararet, quos constat ex dictis anno 597. ab eodem conscriptos esse. Porro literarum Pelagii hæc erat inscriptio, exordiumque: *Dilectissimis Fratribus Elie, aliisque Episcopis, universis filiis in Ecclesiâ Istria partibus constitutis Pelagius Episcopus S. E. Catholica Urbis Roma.* Quod ad dilectionem vestram fratres, filique charissimi nostra tardius scripta dirigitur, non malevola voluntatis, aut dissimulationis, vel negligentie fuisse creditur, sed, sicut nobis, temporalis qualitas, & hostilis necessitas hæcenus impediit &c. Postea ergo quàm Deus omnipotens pro felicitate Christianorum Principum per labores, & sollicitudinem filii nostri Excellentissimi Smaragdi Exarchii, & Carthularii sacri palatii pacem nobis interim, vel quietem donare dignatus est, cum omni sollicitudine festinamus præsentia ad vos scripta dirigere hortantes, & obsecrantes, ne in divisione Ecclesiæ ulterius quicquam studeat permanere &c. Pluribus inculcat in solâ unitate fidei procul à schismate homines salvari posse, deindè concludit: *Si quid forte causæ est, unde vestri scandalizati animi videantur, manentes in unitatis charitate, eligit de fratribus, ac filiis nostris, quos ad nos inquirendo, de quibus movemini, transmittere debeatis, & parati sumus secundum præceptionem Apostolicam, & cum charitate eos suscipere, & cum humilitate ad placita satisfactionis reddere rationem, & sine impedimento aliquo cum omni dilectione, quando reverti voluerint, voluntate sincerissimâ relegare.* Quo anno datæ sint hæc literæ, non indicatur, sed ex induciis à Smaragdo stabilitis anno 586. scriptæ intelliguntur.

Helias, ac collegæ Pelagii legatione auditâ tantùm abest, ut à diuturno schismate discesserint, quin potiùs Apostolicam Sedem non minis, sed precibus secum agere animadvertentes, ac proindè in superbiam elati suos & ipsi cum literis Nuncios Romam miserint, execrabili superbiam mandantes, ut literis Papæ datis, ne verbum quidè supra adderent. Non despondit animum Pelagius, sed quòd aberrantes oves ad Domini caulam revocaret, iteratò ad eosdem scripsit. In iis autem literis de Istorum ad se missis nunciis ita fatur: *Scripto nobis quasi capitulare, vel interdictum potiùs ostenderunt, nihil injunctum sibi à vobis aliud asserentes, nisi ut vestra tantummodo essent portatores Epistolæ, in quâ tamen nullam rationis satisfactionem quesisse vos legitur, sed velut iudicatum quid expressisse. Adeò superbe cum Apostolicâ Sede illi Episcopi agebant, quasi jam supremi essent Ecclesiæ iudices. Porro eorum vecordiam, ac tumorem perstringens Pelagius ait: Nolite ergo amore jactantia, quæ superbia semper est proxima, in obstinationis vitio permanere,*

naere; quando in die iudicii nullus vestrum excusare se valeat. & neque THEODORUS MOPSUESTENUS, neque Ibae Epistola, quae ab adversariis est prolata, ante tribunal tanti iudicis vobis valeat subvenire. Hortatur iterum, ut suorum quosdam Romam mittant omnium rationem lucidissimam percepturos, vel si eos itineris incommoda remorantur, Ravennam saltem quosdam delegant, & illic, inquit, Ravenna fiat congregatio Sacerdotum, quod nos etiam, qui loco nostro intersint, divinitate propriam dirigemus, à quibus satisfactionem plenissimam capiatis, ne amplius animae simplices divisa à Sancta Ecclesia pro superfluis questionibus tam longam obstinatione remaneant, nec per vos, quos Dominici gregis decet esse Pastores, oves à septis Ecclesiasticis evagantes rapacis lupi dentibus consumantur. At illi & factum defendere, suamque stultitiam Pelagio instillare longiore Epistola pertentant. Quare benignissimus Pater tertio jam tandem rebelles filios prolixam fatis ad eisdem datam Epistolam monere non destitit, in qua lacrymabundus haec praefatur: *Dum nihil apud vos reperi admonitionis meae verba proficere, flens, gemensque cum prophetâ cogor exclamare, curavimus Babylonem, & non est sanata &c. Pensate quæso hoc, quod dicere nisi singultu interrumpente non valeo, longo divisonis sensu quanto mentis frigore fraternitas vestra torpuit, quæ nec conficta recalescit.* Deinde Synodum Calchedonensem, quod ad fidei decreta spectat, nihil per Concilium V. læsam ostendit, idque ex Sanctis Leonis Epistolis probat. Apostolicam Sedem fatetur initio per Vigilium Papam noluisse tria capitula damnare, quæ tamen causâ postea diligentius discussâ Vigilio eodem Auctore proscripsit; ibique Theodorum hæreticum ex Sanctis Patribus ostendit, ac Theodoretum libros contra Sanctum Cyrillum, itemque Epistolam Ibae omnino damnandam esse demonstrat. Illud verò quàm maximè Pelagio displicebat, quod Istri Episcopi ab Apostolicæ Sedis communionem se suspenderant, contra quam etiam interdictum teste eodem publicantur. Quare in hisce postremis literis gravissimum eorundem crimen arguens ait: *Cur non ad memoriam pro unitate servandâ Beati Augustini dictum reducitur? qui dum de unico baptisate loqueretur, idcirco Cyprianum Martyrem, qui de iterando baptisate scripserat, defunctum perhibuit, quia licet pravum quid senserit, nunquam tamen se à totius Ecclesie communionem suspendit.* Has literas Pelagii Papæ scriptas fuisse à Sancto Gregorio auctor est Paulus Diaconus lib. 3. de Gestis Longobardorum cap. 20.

Sed ne hilum quidem profecit Pelagii patientia diuturnior. Quare cum surdis se canere intelligeret, abiecto calamo armatâ manu cum Schismaticis agendum ratus Smaragdum Exarchum contra eisdem per literas concitavit, qui Pontificis iussu impigre executus minaces ad Heliam, reliquosque, qui sub Imperatoris potestate erant, literas dedit obedientiam ergâ Apostolicam Sedem imperatâ. At illi coactâ Synodo Oratores ad Mauricium mittere decreverunt, à quo etiam, ne quid molestiæ ipsis inferretur, subdola statim arte impetrarunt. Hoc tradunt Schismatici in libello ad eundem Mauricium sub Gregorio Papâ transmissio: *Dum Smaragdus, inquit, gloriosus Chartularius Patrem nostrum sanctæ mem. Heliam Archiepiscopum Aquilejensis Ecclesie pro causâ ipsâ pluribus vicibus contristaret, cum nostrum omnium consilio, atque consensu direxit ad pia vestigia principatus vestri preces supplicans, ut expectatâ Dei misericordiâ, revocatis omnibus consacerdoti-*

bus Synodi nostræ in potestatem sanctæ Reipublicæ, ad vestræ clementiæ presentiam veniretur, & vestrum in ipsâ causâ expectaretur iudicium, quod pietas vestra mansuetudinis ad mercedem, & laudem imperii sui clementi dignatione suscipiens, iussionem suam dedit ad prædictum gloriosum Smaragdum, ut nullatenus quemquam Sacerdotum pro causâ communionis inquietare presumeret. Ita stultissimi Episcopi (hoc enim nomine eos Sanctus Gregorius fugillat) ad profanum Principis tribunal sibi volebant. Quare Mauricius Smaragdo, ne quid novi contra Schismaticos moliretur, injunxit, ne provinciæ illæ à Barbaris vexatæ novis tumultibus importuno prorsus tempore implicarentur. Cæterum paulò post Heliam decessisse iidem affirmant, cui in Synodo sufficitur Severus Ravennas, Paulus Diaconus citatus ita scribit: *Pelagus Heliam Aquilejensi Episcopo nolenti tria capitula Calchedonensis Synodi suscipere Epistolam satis utilem misit, quam Divinus Gregorius, cum adhuc esset Diaconus, conscripsit.* Qui sanè auctor rem ignoravit. Helias etiam pro tribus capitulis Synodi Calchedonensis tutandis schisma fovebat. Hinc planè vulgata apud Scriptores rerum Foro-Julienisium de Helia opinio rejicienda est; etenim in Manichæorum illum hæresim delapsum fingunt, indeque Pelagii Papæ literis revocatum, quod in elogio in aula Patriarchali Utini eidem Helie inscripto etiamnum legitur, quam Manichæam hæresim Helie quoque successori Severo perperam affricant, ut mox apparebit.

At Smaragdus, cum accepisset, Severum pro tribus capitulis acerrimè depugnare, veritus ne & vicinas regiones schismate inficeret, cum Istriæ Urbes inviseret, classem ad Gradum appulit, Severum in Ecclesia cepit, ac militari licentiâ injuriis, ac verberibus læcessitum secum Ravennam deduxit, ubi coram Joanne Archiepiscopo tria capitula damnare coactus fuit. Sigonius lib. 1. de Regno Italiæ ad annum 586. Panvinius lib. 5. Antiquit. Veronen. cap. 9. Rubeus lib. 4. Hist. Ravennat. eosque secuti Recentiores Palladius lib. 1. Hist. Foro-Julien. Ughellus tom. 5. Italiæ sacrae in tabulis Patriarcharum Aquilejensium scribunt, Severum Ravennæ Joanne Episcopo cogente Manichæorum hæresi nomen dedisse: Joannem, illum inquam Antistitem doctissimum, cui & Sanctus Gregorius Magister libros de curâ Pastoralis statim Pontifex nuncupavit, ac tot literas dedit, ejusque morti se indoluisse testatus est lib. 4. Epist. 23. tanto crimine infamantes. Sinistra illa opinio ex Pauli Diaconi errore proximè memorato effluxit. Cæterum unâ cum Severo Ravennam deportati etiam fuerant tres alii Episcopi Joannes Parentinus, Severus Tergestinus, ac Vindemius Cenetensis ex Chronico MS. Aquilejensi, qui anno 579. Synodo sub Helia apud Gradum interfuere, & hi quoque tria capitula damnarunt. Hic Pauli Diaconi textus corrigendus est, qui cum lib. 3. cap. 27. dicat tres Episcopos cum Severo Ravennam deductos, postea in fine capituli editionis Grotii eos veluti quinque recenset hoc pacto: *Severus Parentinus, Joannes Patricius, Vindemius, ac Joannes;* nam ita prorsus legendum est: *Severus Tergestinus, Joannes Parentinus, Vindemius.* Idem verò Scripserit ibidem ait de Smaragdo, vi illos in Joannis Ravennatis sententiam adegisse: *Quibus, inquit, comminans exilia, atque violentias inferens communicare compulit Joanni Ravennati Episcopo trium capitulorum damnatori, qui tempore Vigilii, vel Pelagii à Romana Ecclesia desciverat societate.* Ita Catholicum Episcopum

pum, ac Romanæ fidei vindicem ob historiæ ignorantiam ab Apostolicâ Sede rebellem fingit. Hinc deceptus Petrus de Natalibus Episcopus Equilinus lib. 3. de Vitis Sanctorum cap. 86. Joannem Ravennatem Hæreticum, Schismaticos verò *Sanctos Episcopos* nuncupavit. De hac Severi captivitate hæc scribunt Schismatici ad Mauricium: *Post hoc ordinato in Sanctâ Aquilejensi Ecclesiâ beatissimo Archiepiscopo nostro Severo, quæ contumeliæ illata sint, & quibus injuriis, ac cæde corporali fustium, & quâ violentiâ ad Ravennatem civitatem fuerit perductus, atque redactus in custodiam, quibusve necessitatibus oppressus, atque contritus fuerit, porrit ad Domini nostri pijs aures sine dubio pervenire.* Ex quibus patet, errare Sigonium dum scribit, Smaragdum ob captum, vexatumque Severum à Mauricio ex Italiâ revocatum dato eidem successore Romano Patricio, nam Schismatici hoc minimè ratificassent, neque an factum Imperatori innotuisset, subdubitasent. Manuscripta Aquilejensia Smaragdum uti sacrilegum à Dæmone invasum fuisse comminiscuntur, hæc enim Schismatici publicabant, quis plebem in errore detinerent; idem etiam à Paulo Diacono libro citato dicitur à Dæmone non injustè correptus. Cæterum Severus, ac collegæ post annum liberi dimissi sunt.

Interim ubi per Istriam, ac Venetias vulgatum est, Severum, ac collegas Ravennæ tria capitula condemnasse, eorum præsentiam singuli quique fugiebant, nec antè communioni Ecclesiasticæ admissi sunt, quàm in Synodo iterum pro tribus capitulis cautionem dato Sacramento præstarent. Indicta autem fuit Synodus Marani, quod munitissimum modò Venetorum oppidum est stagnis Adriatici maris ferè circumdatum in Foro Julieni littore ad Celinam amnem situm. Decem Episcopos eò convenisse scribit Paulus Diaconus lib. 3. cap. 27. *Post hæc, inquit, facta est Synodus decem Episcoporum in Marano, ubi receperunt Severum Patriarcham Aquilejensem dantem libellum erroris sui, qui atrium capitulorum damnatoribus communicarat Ravennæ.* Nontina verò Episcoporum in editis libris ita recensentur: *Petrus de Altino clarissimus, Ingenuinus de Sabione, Agnellus Tridentinus, Junior Veronensis, Horuntius Vicentius, Rusticus de Tarvisio, Fontesius Feltronensis, Agnellus de Acilio, Laurentius Lunensis.* At si decem convenere, cur novem tantum Schismaticorum nomina exprimuntur? Et hic error in codicem irrepsit, nam clarissimus malè apponitur, ut epithetum Petro Altinati, est enim nomèn Episcopi Concordiensis, qui anno 579. alteri Synodo interfuit. Itaque hoc pacto legendum est, Petrus de Altino, *Clarissimus de Concordiâ.* Laurentius etiam Bellunensis dici debet, neque enim Lunensis Episcopus in Liguriâ ad Macram erat suffraganeus Aquilejensis Metropolitæ, & in alterâ Synodo proximè habitâ scribitur Laurentius Bellunensis: est autem Bellunum Venetiæ urbs. Porrò omnes ferè illi Episcopi Synodo anni 579. nomen dederant. Tarvisinus tamen, & Vicentinus tunc non adfuere, & Solacio Veronensi Junior subrogatus fuerat. De hoc Junio scribit meus Patavinus lib. 5. Antiqu. Veronens. cap. 9. interfuisse Maranensi Synodò, in quâ Manichæo errore damnato Severus iterum & suæ Sedis, & Ecclesiæ Catholicæ redditus fuit. Qui Sancti Ingenuini Sabionensis gesta perferipere, idem testati sunt, imò inter sacra officia precum Ecclesiæ Brixinensis in Rhatiâ hoc ipsum recitatur, sed quàm procul à vero ista abeant, satis manifestum est. In Patriarchali aulâ Utini hocce elogium inscriptum

legi. *Severus... Ravennam injuriosè ductus, eoque Manichæis assentire à Gregorio I. Papâ ad Catholicam veritatem redire revocatus, quam in Episcoporum provinciali Synodo publicè professus sanctè vixit, obiitque.* Ita & muri suas fabulas cantant. Quid enim veri in totâ illâ inscriptione? Nec Ravennæ Manichæis, sed Catholicæ Ecclesiæ assensus est, nec à Gregorio Papâ id actum, cum enim hic Pontificatum inivit, à triennio Smaragdus Constantinopolim redierat, & initio statim sui Pontificatus questus est Gregorius cum eodem Severo, quòd à fide Ravennæ datâ descivisset lib. 1. Epist. 16. Quàm verò sanctè vixerit, qui pervicax, in quo diu fuerat schismate, nortuus est, ut dicemus, nemo non videat.

Anno 590. Pelagius II. & Longobardorum armis, & Schismaticorum dissidiis turbatâ Italiâ, ac Romæ pestilentia sæviente, eadem ictus è vitâ discessit. Hic Synodum V. non solum decretis tutatus est, verum etiam integrum eâ de re volumen procedi. De quo hæc scribit Sanctus Gregorius lib. 2. Indict. 10. Epist. 36. ad Episcopos per Hiberniam. *Ut igitur de tribus capitulis animis vestris ablata dubietate possit satisfactio abundanter infundi, librum, quem ex hac re sanctæ mem. decessor meus Pelagius Papa scripserat, vobis utile judicavi transmittere; quem si postea voluntaria defensionis studio, puro, vigilantique corde sapius volueritis relegere, eum vos per omnia secuturos, & ad unitatem nostram reverteros nihilominus esse confido.* Quòd verò Pelagius Ecclesiæ quieti, ac Sancti V. Concilii dignitati prospiceret, vim etiam per Smaragdum adhibuit, memor sententiæ dudum contrâ eosdem Aquilejenses Schismaticos à Pelagio decessore latæ: *Eos ab usdem Apostolicis sedibus aut attrahi ad salutem quoquo modo necesse est, aut ne aliorum perditio esse possint, secundum canones per seculares comprimi potestates.* Ita unus Narsetem, alter Smaragdum in Schismaticos concitavit. Adeo verò Synodi V. vindicem Pelagius sese ostendit, ut in Epistolâ tertîa ad Istros tria capitula condemnarit, & in eadem etiam cum Quintâ Synodo Origenem inter hæreticos rejecerit, imò eundem omnium hæresiarcharum peccatum fuisse pronunciaverit, hæc Apostolico ore tonans: *Quid namque in Hæresiarchis Origene detervis? & recitatis magnis Origenis præconibus concludit: Nec illum à reatu proprio favor aliena attestatio excusavit.*

Obiit Pelagius die 3. Februarii, vacavit Sedes menses septem, peste enim grassante alii aliò saluti consulturi diverterant. Scribit Baronius Pelagii mortem tardius Hispanis innotuisse, unde Sanctus Leander Episcopus Hispanensis hoc anno 590. Hispani Synodum die 4. Novembris celebrans eandem ad Pelagium confirmandam transmisit, qui tamen nono ab hinc mense mortuus fuerat. Reddo insignis Scriptoris verba ad hunc annum num. 21. *Fuit ista Synodus provincialis, cui interfuerunt octo Episcopi, qui tria in Synodo decreta firmata ad Pelagium, quem vivere putarent, dixerunt.* At non ita est. Nam decreta illa directa sunt ad Pegasium, non ad Pelagium. Erat Pegasius Episcopus Astigitanus: est urbs in Hispaniâ Baticâ, quam Plinius lib. 3. cap. 1. Coloniam cognomine Augustam Firmam dixit. Quare cap. 2. ejusdem Epistolæ legimus: *Hanc formam non solum vestra, hoc est, Astigitana servabit Ecclesia Græ. & cap. 1. dicitur: Decessor tuus sanctæ recordationis Gaudemius Episcopus.* Ex quibus non Pelagium, sed Pegasium legendum esse constat. In magnâ Synodo Toletanâ anno superiori præsentè Reccaredo celebratâ subscriptus legitur *Servandus Diaconus Ecclesiæ Astigitanæ agens vicem*

cem Domini mei Pelagii Episcopi. Quæ de cetero operâ adnotavi, quia in notis ad vitam Pelagii II. à Ciacconio editam eundem errorem repetitum legi. Pleurumque enim magni Scriptoris nomen sine examine fidem cuilibet dicto facit.

Quæ huc usque descripsimus Pelagii Papæ gesta in favorem Synodi V. novitii Origenis defensoris consilium comprimere debuerant; sed cui facile fuit Oecumenicæ Synodi decreta à mille annis ab Ecclesiâ adprobata proscindere, haud eidem Romani Præfulis sanctiones rejicere in religionem venit. Quidnam effugii à Pelagii sententiâ tam celebri, tam manifestâ, tam ubique receptâ excogitavit? Pelagium II. ignorantia infimulavit. De hominis verba, §. 19. pag. 363. scribit: *Pelagium Secundum non vidisse Constitutum Vigilii, & falsis Concilii V. actis deceptum.* Hinc gloriabundus ob publicatum à Baronio Vigilii Constitutum, quod nec Pelagio, nec Gregorio Magno, cæterisque Pontificibus innotuisse putat, hæc ipsa satis deridicula effatur §. 18. *Jam igitur circa V. Concilium faciam, Deo adjuvante, ut aliquid aperiat, quod per diti clausum fuit, & id cognoscatur, quod dolo non solum malo, sed etiam pessimo seculis pluribus latuit. Et est illud quidem ejusmodi, ut ad causam maximè pervineat, & cujus defectu multa falsa pro veris recepta sint, & humano errore ad plurimos transmissa posteris.* Hominis, si fas est ita loqui, jactantiam refellam, palamque faciam, hunc Origenis advocatum totius planè causæ ignorantia, quam cæteris falso impingit, laborasse. Quæso te, Halloix, nullumne verbum unquam Pelagio seniori, nullum pluribus Italis Episcopis, nullum alicui ex numero Clero Romano, qui Vigilium Constantinopolim persecutus fuit, de hoc laudato Vigilii Constituto unquam excidit? Hi quidem & numero, & dignitate spectabiles illud Vigilii scriptum anno 553. pridie Idus Maii subfignarant, pro eodem Vigilii Constituto defendendo in exilium deportati sunt, ac diu à patriis sedibus exularunt, hæc quoque ipsa te altius exaggerante. Itane ob recentem Narsētis victoriam te Auctore Romam reduces omnium gestorum memoriam perdidere, ut nullum unquam verbum de suis calamitatibus, eorumque causis eosdem fecisse existimes? At illi nec Letheis undis sese immerferant, nec dedecori sibi ducebant, devorata pro libertate, ac majestate Pontificis incommoda recensere. Gestorum mentionem sapè faciebant, quæ aliorum animos in nova exempla provocarent, ita ut Vigilii Constitutum tantâ constantiâ, ac fortitudine defensum in ore omnium esset, & Vigilii asseclis plurima Byzantii tolerantibus, eâ de re latè per Urbem, imò Orbem literæ, ac nuntii volitarent, omnium Occidentalium regionum Episcopis eas in res intentissimis. Quæ igitur fieri potuit, ut Pelagius Romanus civis, qui eâ ætate florabat, cum ex Baronio anno tantum quarto, & vicesimo à subscripto Vigilii constituto, ac peractâ Synodo V. federit Romæ Pontifex, cuncta illa ignoraverit? Scito tùm temporis nullum de re sacrâ sermonem in Romanâ Ecclesiâ eo de tribus capitulis fuisse frequentiore, rebellantibus ab Apostolicâ Sede Venetiæ, Istriæ, Rhætiæ, ac Norici Episcopis. Sed hoc est agere conjuratis, quæ verborum strophis fortè eludi possent ab adversario: res solidius stabilienda est.

Istriæ Episcopos Schismaticos Vigilii decretum, quo tria capitula approbavit, remorabatur, ne quintam Synodum reciperent; dabo eorum verba ad Mauricium Imperatorem in libello supplici transmissa: *Vigilio*, inquit, *tunc Romano Præsuli, atque omni-*

*bus penè Sacerdotibus damnatio ipsa trium capitulorum sicut verba contraria Sancto Calchedonensi Concilio execrabilis noscitur extitisse. Qui etiam Vigilii scripta sua per omnes provincias mittens anathematis vinculis obligavit omnem populum, si quis damnationi trium capitulorum præberet al quando consensum. Et licet postea imperiali pondere ad consensum damnationis trium capitulorum ipsorum paulatim singuli tunc fuerint coarctati, nostrarum tamen provinciarum venerandi decessores, quibus indigni successimus, prædicti quondam Vigilii instructionibus informati ad hoc inclinare nullo modo poterunt. Quorum nos exempla, Deo propitiante, servantes cum universo populo nobis credito, sequentes etiam in omnibus definitionem Sancti Calchedonensis Concilii capitulorum ipsorum & reverentiam exhibemus, & à communione damnantium cum divinâ gratiâ abstinere dignoscimur. Audin testari illos, se Vigilii instructis omnibus informatos nullo modo posse in trium capitulorum damnatione cum adversariis convenire? Et illi quidem Synodo V. Vigilii sententiam, quod reciter tu quoque facis, objiciebant, licet imperiali pondere coarctatum cum cæteris postea subscripsisse fateantur. Sed non modò apud Imperatorem, sed & apud Romanum Pontificem Pelagium II. eam schismatis rationem obtenderunt, quod Vigilii priorem sententiam defendebant; hæc scribit Pontifex: *Reversum per vestram Epistolam dicitur à Sede Apostolicâ vos doctos, atque ab heretico Sanctæ Ecclesiæ, cui Deo adjuvante presumus, confirmatos, ne huic rei, quæ sub piæ mem. Justiniano gesta est, consensu debeatis, atque hanc opitulationem excusationi vestræ adjungitis dicentes, quod in causâ principio & Sede Apostolica per Vigilium Papam, & omnes Latinarum provinciarum Principes damnationi trium capitulorum fortiter resistitur.* En Vigilii decretum in Pelagium faciem à Schismaticis illisum. At Pelagius Vigilium quidem, aliosque Episcopos Occidentis initio causæ tria capitula defendisse concedit usque ad injurias, ac persecutiones, sed tradit re diligentiori postea examine exploratâ, eosdem à priori sententiâ recessisse, ac Synodum V. postremâ voluntate approbasse. Juvat integram Pelagii II. responsionem exhibere: *In quibus, inquit, verbis ostendimus, quod res, quæ provocare vos ad consensum debuit, à consensu vos ipsa divellit. Latini quippè homines, & Græcitas ignari, dum linguam nesciunt, errorem tardè cognoverunt, & tanto eis celerius credi debuit, quanto eorum constantia, quousque verum cognoscerent, à certamine non quievit: quorum consensum certè fraternitas vestra despiceret, si ausu præcipiti, prius quam verum cognoscerent, consensissent. At postquam diu ab eis laboratum est, & longo tempore ad injurias usque certatum: hinc vestra fraternitas penset, quia tot labores repenti non relinquerent, nisi quæ vera sint, agnovissent. Vides eum recitare molestias, quas Vigilius, Dacius, Pelagius, alii que tum Constantinopoli, tum alibi pro defensione trium capitulorum perpessi sunt? Inferius verò Vigilium, imò Apostolicam Sedem in Vigilio excusans, quod sententiam mutavit in questione facti, hæc reponit: *Si igitur in trium capitulorum negotio aliud cum veritas quæreretur, aliud autem inventum à veritate, dictum est, cur mutatio sententiæ huic Sedi in crimine obicitur, quæ à cunctâ Ecclesiâ in ejus Auctore humiliter veneratur? Non enim mutatio sententiæ, sed inconstantia sensus in culpa est. Quando ergo ad cognitionem recti in entio incommutabilis permanet, quid obstat, si ignorantiam suam deservens verba permutet? Videsne Vigilii decretum pro tribus capitulis emissum cum veritas quæreretur à Patribus in Synodo, at per eandem Synodum inventum à***

veritate

veritate illum verba mutasse. Quæ omnino consonantius, quibus sententiæ mutata causam Vigilii in Eutychio dedit testatus, se initio omiſſa studio deinde veritatis invenisse. Non igitur Pelagius II. Vigilii Constitutum ignoravit.

At clamat Hulloix: *Pelagium II. Papam non vidisse illud constitutum Vigilii inde probatur certissime. Certissime? Do aures. Quia, inquit, cum scriberent Istri doctrinam Apostolicæ Sedis per Leonem, & successores ejus esse, mortuum ab hominibus damnari non posse, Pelagius respondit: Nulla ejus testimonia subdidisti, quibus hanc sententiam firmareis. Ex his infert: Si autem Pelagius II. legisset constitutum Vigilii Papæ, ibi ea reperisset testimonia Leonis, & Gelasii, & ipsa met Vigilii &c. S. 19.* Illa quidem testimonia in ore erant Schismaticorum, atque ea antè Vigilium adduxerat Facundus Hermianensis in libris, & Epistolis pro tribus capitulis exaratis. Planè testimonia illa Leonis, & Gelasii non sunt ad rem, nec rectè adducta fuisse à Vigilio in Constituto ipsi Istri intellexere, undè verba silentes nomen tantum Leonis Magni produxerunt. Sanctus Leo Epist. 89. ad Theodorum Episcopum Foro-Julienſem in Gallia scribit eum, qui in peccato mortuus est, non posse abſolvi post mortem: *Si autem, inquit, aliquis eorum, pro quibus Domino supplicamus, quocunque interceptus obſtaculo à munere indulgentiæ præſentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia perveniat, temporalem vitam humanam à conditione finiverit, quod manens in corpore non receperit, conſequi exutus carne non poterit.* Idipſum docuit Sanctus Gelasius in Epistolâ ad Episcopos Dardaniæ de Acacio, qui vivus fuerat ab Apostolicâ Sede damnatus: *In hac autem, inquit Pontifex, persistens damnatione defunctus est, absolutionem, quam superſtes nec quaſivit omnino, nec meruit, mortuus jam non potest impetrare.* A hoc extrâ controversiam semper fuit, nec ullus, qui tria capitula proſcripſit, hoc in quaestionem vocavit, nempe hominem mortuum & damnatum ob peccata posse ab Ecclesiâ abſolvi, sed quaestio erat, an qui post mortem hæreticus vixisse probaretur, posset damnari; unde rectè dixit Pelagius, nullius Romani Pontificis testimonio opinionem Schismaticorum confirmari. Et quidem posse talem damnari post Sanctum Augustinum, & Synodum V. Pelagius I. ac reliqui Pontifices Vigilium Theodori damnationem postremâ definitivâ sententiâ publicantem secuti unanimi consensu pronunciarunt.

S. V.

Sanctus Gregorius Magnus Synodum Quintam approbat, ac Schismaticos Episcopos Istriæ compeſcit.

PELAGIO Secundo Gregorius ejusdem paulò antè in aula Mauricii Apocrisarius, licet invitus, ac reluctans, die 3. Septembris suffectus fuit; unus enim calamitoso tempore periculorum magnitudini parem animum gerebat. Huic verò, ut cætera, quæ præclarissima geſſit, silentio præteream, maximæ curæ fuit, Synodum V. ubique recipi, in quam rem toto ferè sui Pontificatus tempore incubuit. Initio statim Severum Episcopum Aquilejensem datæ fidei prævaricantem (Ravennæ enim tribus capitulis damnatis coram Joanne Archiepiscopo ad Ecclesiam Romanam acceſſerat) Romam unâ cum cæteris Episcopis Schismaticis evocavit. Idem quò metum rebellibus inferret, à Mauricio Imperatore contra eosdem de-

cretum obtinuerat, quo Severo, ac collegis idem injungebatur. Hæc literæ Gregorii datæ sunt anno 590. mense Decembri. Cum verò Principis etiam literas contra Schismaticos impetravit, palam fit, initio statim Pontificatus contra Schismaticos ad Imperatorem scripſiſſe. Hæc Gregorius Lib. 1. Epist. 16. Severo mandabat: *Inminente latore præſentium juxta Chriſtianiſſimi, & Sereniſſimi rerum Domini juſſionem ad Beati Petri Apostoli cum tuis ſequacibus venire te volumus, ut auctore Deo aggregatâ Synodo de eâ, quæ inter vos vertitur, dubietate, quod juſtum fuerit, judicetur.* Eandem in rem, uti vicinior, excubabat Joannes Ravennas Episcopus, qui jubente Gregorio egit cum Romano Exarcho, ut Pontificis, atque Imperatoris literæ per Tribunal ad Severum deferrentur. Severus his acceptis mandatis timere statim, ac tremere, qui & læsæ fidei, & perjuri reus eſſet. Illicò tamen literas ad collegas dedit conſilium, & opem implorans, qui citò citius Synodum coegerunt in commune conſulturi. Hæc autem illis ſententiâ ſtetit, ne ullus Romam ad Synodum proficiſceretur; interim literas ad Mauricum Imperatorem mittere, quæ facti rationem redderent. Libellum ſupplicum Schismaticorum ad Imperatorem Nicolaus Faber ad Baronium tranſmiſit, quem appendici IX. tom. magnus annalium Eccleſiaſticorum digeſtor inſeruit. Pseudoſynodus Severo diſtrictim per literas injunxit, ne quid novi in cauſâ ſuè communi provincialium conſilio deliberaret. In literis verò ad Mauricum Auguſtum datis hæc ſcribunt: *In hoc tempore iterum cognoviſimus Reverendum Papam Gregorium ad ejuſdem Patris noſtri exhibitionem miſiſſe cum ſacraſſimâ veſtra pietatis juſſione, ut pro cauſâ ipſâ communionis ad Romanam deberet civitatem deduci.* Et quidem memoratam beatiſſimum Archiepiscopum Severum noſtrum frequenti contentatione convenimus, ne nobis abſentibus, & à ſe ad præſens diſiſſis de communi cauſâ Eccleſiæ aliquid valeat deſignare. Hæc inſuper addentes: *Contriti, atque luctu graviffimo ſauciati ad ultimam deſperationem perveniſimus, ut ad illis judicium Metropolitana noſter cogeretur occurrere, cum quo cauſa ipſa eſſe diſcoſitur, & cujus communionem ab initio motionis cauſa hujus uſque nunc deceſſores noſtri, & nos cum omni populo evitamus.* Quò verò Imperatori popularium diſſenſionum metum incuterent, addidere: *Sic accenſi ſunt omnes homines plebium noſtrarum in cauſâ iſtâ, ut antè mortem perpeti, quam ab antiquâ Catholicâ pariantur communionem diſſelli.* Nec mirum: pravam enim opinionem contra Synodum V. ex Magiſtrorum doctrinâ viri provinciales induerant. Illud veſanam eorum mentem publicat, quòd Apoſtolicæ Sedis judicium declinantes de Catholico dogmate Imperatoris ſententiam ſequi mallent: *Sint induciæ, inquit, & cum juſſione ſacraſſimi imperii veſtri parati erimus ad pedes veſtræ pietatis occurrere, & noſtræ fidei, at que communionis plenam reddere rationem.* Nam cum quo nobis cauſa eſt, & quem in communionem vitamus, judicem experiri non poſſumus, quòd etiam ſacraſſimis legibus veſtris ſtatutum eſt, nullum poſſe Judicem eſſe in cauſâ, quâ adverſarius comprobatur. Sed ſicut ſemper Deus præſentiâ Chriſtianorum Principum contentiones Eccleſiaſticas ſedare dignatur, hoc & nunc fieri ſupplicamus. Nomina Episcoporum, qui memoratum conventiculum conſarunt, hæc ipſa ſunt.

Ingenius Sabionenſis in ſecundâ Rhetiâ.

Maxentius Episcopus Julienſis.

Laurentius Bellunenſis.

Augustus Concordienſis.

Agnellus Tridentinus.

Junior

Junior Veronensis.
Fonzeus Feltrensis.
Felix Tarvisinus.
Horontius Vicentinus.

Quod enim in editionibus Baronii Horontius dicitur Episcopus Ecclesie Venetiae, & Agnellus Trajectinae, error est ex codice Fabri corrigendus ex subscriptione Synodi Gradensis sub Heliâ anno 579. Novi tamen Episcopi suffecti fuerant, nam Solacio Veronensi Junior, Clarissimo Concordienfi Augustus, Rustico Tarvisino Felix successerant, pravis tamen decessorum opinionibus imbuti. Huic autem Synodo nec Severus, nec quispiam alius ex Istriâ Episcopus adfuit, horum enim Urbes maritimae in Imperatoris potestate perseverabant, & Longobardi barbari, ac suspiciosi homines ægrè ferebant suarum Urbium Episcopos cum iis, qui Imperatori subjectas urbes regebant, convenire.

Interea Severus apud Gradum Synodum alteram cum Istriâ Episcopos habuit, atque in unam sententiam itum, ut à Pontifice Cæsarem appellarent. Hinc tres epistolæ ad Mauricium missæ sunt; utraque Pseudosynodus scripsit, privatas etiam Severus addidit, quod ex scripto Mauricii ad Gregorium intelligitur. Callidi homines Imperatori assentantes contestati sunt, quotidiana vota, ac preces se fundere pro Principum incolunitate, & victoriis: nihil sibi magis cordi esse, quam ut ejectis barbaris afflictissimæ provinciæ pace datâ, vel saltem pacis induciis ad Imperatorem accedere possent, ejusdem sententiam audiri. Mauricius hisce literis acceptis à priori sententiâ discessit, atque hæc Gregorio rescripsit: *Quia igitur & tua Sanctitas cognoscit præsentem rerum trahicarum confusionem, & quod oportet temporibus competenter versari, jubemus tuam Sanctitatem nullatenus molestiam eisdem Episcopis inferre, sed concedere eos otiosos esse, quousque per providentiam Dei & partes Italia pace aliter constituantur, Episcopi Istriæ, seu Venetiæ iterum ad pristinum ordinem redigantur.* Mauricii, ac Schismaticorum literas Baronius exhibet in appendice tom. 9. Etenim verebatur, ne vi adhibita Istros ad Longobardos proniores faceret, sub quorum dominio liberè poterant in schismate perdurare. Eadem mandata accepit à Mauricio Romanus Exarchus, à quo cum hæc ipsa intellexisset Joannes Ravennas, certiorum per literas Gregorium fecit, qui respondit: *De causâ verò Episcoporum Istriæ omnia, quæ mihi vestra fraternitas scripsit, ita esse jam antè deprehendi in iis iussionibus, quæ ad me à piissimis Principibus venerunt, quatenus me interim ab eorum compulsione suspenderem. Ego quidem pro iis, quæ scripsistis, zelo, atque ardori vestro valdè congaudeo, debitoremque me vobis multipliciter factum profiteor. Scitote tamen, quia de eadem re Serenissimis Dominis cum summo zelo Dei, & libertate rescribere non cessabo.* Lib. 2. Epist. 32. Hic est ille Joannes, à quo ad hæresim impulsus Severus, aliosque Istriæ Episcopos Sigonius, Panvinus, Rubeus, ac Scriptores rerum Foro-Julienisim perperam prodidit, ut superius adnotavimus. Cæterum Gregorius nihil obtinere potuit à Mauricio vivente Romano Exarcho viro inertis, atque avaro, nec non Gregorio semper infesto, undè Sanctus Pontifex ad Sebastianum Serinensem Episcopum semel scripsit: *Romani in nos malitia gladios Longobardorum vicit.* Joannes quidem scripserat incensam à barbaris Aquilejam, Severus, ac cives inopiâ rerum laborare, cui iisdem in literis tale responsum Pontifex dedit: *De hoc, quod dicitis*

incensæ civitati Severi Schismatici eleemosinam esse mittendam, idcirco vestra fraternitas sentit, qui a quæ contra nos præmia in palatium mittat, ignorat. Quæ etsi non transmitteret, nobis considerandum fuit, quia misericordia prius fidelibus, ac postea Ecclesiæ hostibus esse faciendâ.

Sub id temporis Gregorius ad Schismaticos etiam literas dedit, nam Joanni Ravennati scripsit mense Julio, Schismaticis verò mense Augusto. Illi quidem significaverant, gravem se pati persecutionem, gloriari tamen, quod pro fide tot molestias subirent: addebant, quod à receptâ V. Synodo in præscriptionem Calchedonenfis Concilii inter alias provincias maximè flagellaretur Italia. Imperatoris etiam recentia decreta objecerunt, quæ inter funestissimi belli tumultus quicquam innovari vetabat. Gregorius graves hæc sententias reposuit: *Persecutio, dum non rationabiliter suscipitur, nequaquam proficit ad salutem. Martyrem non facit pœna, sed causa. Incongruum nimis est de ea vos, quam dicitis, persecutione gloriari, per quam vos constat ad æterna præmia minimè proveci. Reducat ergo charitatem vestram tandem integritas fidei ad matrem, quæ vos generavit, Ecclesiam.* Postea exemplo Romæ id temporis à Gothis captæ, cum Vigilus Constantinopoli existens Theodorum Augustam damnarat, affligi etiam justo Dei judicio Italiam ostendit, vel cum maximè Romani Pontifices recta imperant. Scio hanc Epistolam, quæ recitatur lib. 2. num. 36. Indiçt. X. inscribi: *Universis Episcopis per Hiberniam.* Et reapse ad Hibernos datam putat Baronius ad annum 566. & cum eo Bollandi operis continuatores Godefridus Henschenius, & Daniel Papebrochius viri doctissimi, & non modò de hominibus, verum etiam de Superis benemeriti ad diem 12. Martii in notis ad cap. 1. lib. 3. de Vita S. Gregorii Papæ. Sed cum eâ tempestate nullos de tribus Capitulis in Hiberniâ tumultus fuisse sciamus, nulla enim id veterum monumenta prodidere, non assentior. Consului codices Vaticanos, & nusquam Hiberniam in laudatæ epistolæ epigraphe legi. In Codice num. 617. pag. 46. item in altero num. 618. pag. 28. ita inscripta legitur Epistola illa 36. *Gregorius universis de trium capitulorum causis.* At in codice num. 620. pag. 34. inscribitur: *Universalis de trium capitulorum causa.* Joannes Diaconus lib. 3. cap. 1. scribit de Gregorio: *Jam Ligures, Venetos, Hibernos, aliosque à schismate sub libello confesos Calchedonensem Synodum venerari compellens ad unitatem S. Ecclesiæ revocarat.* Et certè P. Lupus ad Episcopos Iberiæ, non Hiberniæ scriptam illam epistolam arbitratur in notis ad Synodum V. cap. 6. Sed neque hoc vero consonat; nam Iberi, seu Hispani Gregorio Ecclesiam regente non erant divisi ab unitate Ecclesiæ, immò in Synodis Toleti anno 589. Hispani 590. Romanam Apostolicam fidem cum Rege Reccaredo susceperant, quod ad quæstionem tertiam eodem capite fatetur P. Lupus. At illi Episcopi, quibus scribit Gregorius, erant Schismatici, ut ex datis verbis Gregorii patet, quod & in fine epistolæ repetit inquiring: *Tanto citius ad Matrem vestram, quæ filios suos expectat, & invitat, Ecclesiam redeatis, quanto vos ab ea quotidie expectari cognoscitis.* Quare Hispani Episcopi haud eas literas accipere. Video quidem S. Isidorum pro tribus capitulis Schismaticis favere, ut cap. 9. §. 2. in fine monstratum est. Sed vir doctissimus illa dixit, quod rem non intellexit, nisi ex Tunonensis Chronico, ac Facundi Hermianensis libris: nullas eâ de re Gregorii Epistolas legit, quod de eo testatur S. Idelphonus Archiepiscopus. Et

ipse Isidorus in libro de scriptoribus Eccles. cap. 27. duas ad Leandrum, qui Isidori, & frater, & decessor fuit, literas Gregorii se tantum vidisse testatus felicem illum dicit, qui cætera tanti Pontificis scripta perlegerit. Profecto si illa epistola scripta est ad Hispaniæ Episcopos, quomodo Isidorus Gregorii cœtaneus illam ignorasset? erat enim encyclica ad omnes provinciæ Episcopos. Non vidisse verò illam Isidorum certum etiam est, eò quòd Theodorum nunquam insignem Ecclesiæ Doctorem dixisset, qui in eadem epistolâ aseritur non injustè damnatus. Ex his sanè mihi certum est, epistolam illam trigessimam sextam scriptam esse ad Episcopos Istriæ, nam & illi schismatici erant, & eo ipso tempore à Gregorio pati se persecutionem conquerebantur, & Joannes Diaconus ex literis Pelagii I. corrigendus est, qui scribit ad Narsetem, *Ligures, Venetos, Istrios* Episcopos schisma conlasse. Errat verò idem Scriptor, dum asserit, Schismaticos Gregorio compellente Synodum Calchedonensem veneratos esse, cum illi ob præsentem venerationem erga Synodum Calchedonensem Gregorio, uti diximus, contradicerent. Rursus alter palmaris ejusdem error emendandus est, dum lib. 4. cap. 38. scribit, Severum ab Exarcho Ravennam deductum, *ubi veritus cum Gregorio Synodalem habere conflictum ad unitatem S. universalis Ecclesiæ mediante Joanne Ravennate Pontifice remavit.* Nam hæc sub Pelagio Pontifice, & Smaragdo Exarcho contingere, Gregorio verò ad Synodum evocanti Mauricii literis fretus non obtinuit.

Quousque Romanus Exarchatum tenuit, nulla Gregorio spes adfuit Schismaticos corrigendi. Illi Apostolicæ sedi rebelles prava mores induerant, scribente eodem Gregorio lib. 7. Epist. 67. *Perversi autem homines, qui trium capitulorum occasione repertæ Ecclesiasticam disciplinam fugiunt, de suis carnalibus actibus reprehendi pertimescunt, subesse Sedis Apostolicæ præceptis nolunt, & nos quasi de fide reprehendunt, quam ipsi nesciunt. Et dum neque in fide recti sunt, neque in bonis operibus intenti, student, ut certare pro fide videantur; sicque fit, ut quotidie de virosiores fiant, dum in eis culpa profusecit, quæ quasi de zelo fervoris videri etiam laudabilis apperit.* Neque verò in pessimos mores plebs schismaticorum sola deflexerat, cum nihilo melior fuerit ipsorum Præfulum vita. Ipsi populi ad fidei unitatem accedentes contra eosdem ad Mauricum hortante Gregorio Papâ profecti sunt. Eos autem commendatitiis literis Pontifex prosequutus ait: *Latores presentium, qui de Istriorum schismate ad unitatem Ecclesiæ Deo miserante reversi sunt, multa de pravitate Episcoporum, qui in illis partibus sunt, conqueruntur, & quia eâ pro re Constantinopolim festinantes &c.* Anno 598. mortuo Ravennæ Romano Callinicus novus in Italiam Exarchus advenerat; quare Gregorius reducendis schismaticis totus incubuit. Sed nec illi legniter rem curabant; nam ad Callinicum mandata à Principe impetrarunt, queis illi injungebatur, ne Istriæ Ecclesiæ ob Schisma ullâ molestiâ afficerentur. Idem Mauricii decretum missum fuit ad Basilium strenuum Romani exercitus Ducem, ac Gregorii amantissimum. Porrò cum hic ad schismaticos compescendos per literas à Pontifice hortaretur, regiis se decretis impediendi respondit, cui Gregorius rescribens ait: *Quod autem exemplar iussionis, quæ ad vos pro Schismaticorum defensione transmissa est, mihi ostendi voluistis, pensare sollicitè dulcissima mihi vestra Excellentia debuit, quia quæ vris iussio ipsa subrepta est, non tamen in eâ vobis præceptum est, ut venientes ad unitatem Ecclesiæ ve-*

pellatis, sed ut venire nolentes hoc incerto tempore non compellatis. Lib. 7. Epist. 9. Degebat in Basilii aula Justinus vir eloquentissimus, sed schismaticus; at Gregorius Basilium rogavit, ut hunc Romam mitteret schisma ejuraturum, vel hoc præstare recusantem ab obsequio dimitteret dicens: *Ubi dominus Justinus consilium præbet, qui pacem cum Catholicâ Ecclesiâ non habet, ibi non possunt heretici adduci.* Ibidem.

Interea Caprulæ Episcopus (est autem Caprula insula in æstuariis Veneto litori proxima Caorle modò insulanis nuncupata) cum universâ plebe ad unionem Ecclesiasticam accedere volens, Callinicum Exarchum convenit. Quod ubi Severo, qui è proximo in rem Schismaticorum vigilabat, innotuit, Episcopum à sancto proposito dimovit. Quæ cum plebs accepisset, per nuncios à Gregorio Catholicum Episcopum postulavit. Gregorius cum Mariniano Antistite Ravennate Joannis successore per literas egit, ut ejectum Episcopum ad unionem Ecclesiæ hortaretur, qui si pervicax in Schismate persistisset, Orthodoxum Episcopum Caprulanis consecraret, *eamque insulam, inquit, in suâ diocesi habeat, quousque ad fidem Catholicam Istrii Episcopi revertantur, ut & unicuique Ecclesiæ suæ dioceses jura servemus, & destituta à Pastore populo non desit protectio, & cura regimini.* Hæc sunt vera initia Episcopatus illius insulæ, quæ tamen tabulæ Ughelli tomo quinto ex Dandolo statuunt ad annum 605. quasi Episcopus Concordiæ nolens Schismaticis communicare eò cum plebe se receperit. At ex Gregorio, qui primus Caprulæ sedit Episcopus, ex Panoniis veniens renunciatus fuerat, & eodem Episcopo violenter expulso alius illic fuerat ordinatus. Lib. 7. Epist. 10. Indict. II. inchoatâ, hoc est anno 598. Ad eosdem Caprulanos literas humanissimas dedit lib. 7. Epist. 99. incriptas *Gregorius habitatoribus Capræ insulæ.* Sanè Viri militares Gregorii vota sedulo promovebant. Basilium Mauricii Dux strenuam operam navabat, quò Schismatici à rebellionē recederent. Hinc gratias eidem viro illustri referens Gregorius: *Inter alia, inquit, laudanda, quæ agitis, qualiter vos contra Istriorum schisma pro unitate Ecclesiæ amoris olim fervor accenderit, & multorum testificatione, & nostrorum modò planè relatione cognovimus. Unde Redemptoris nostri misericordiam exoramus, ut sua vobis in omnibus gratia suffragetur, & effectu vos impleat, quod velle concessit:* Lib. 7. Epist. 93. Hic Basilium victorias nuper ex Sclavis reportaverat ex Epist. 9. ac pro pace cum Agilulpho Rege Longobardorum egerat, ex Epist. 102. ejusdem libri septimi. Mastaloni, itemque Theodosio viris illustribus, quòd eadem rei incumbenter, actæ gratiæ Epistolâ 94. & Epist. 95. Gulsarem militum Magistrum hisce commendat: *Cognovimus namque, quòd inter curas injunctæ vobis gubernationis illarum partium, nempe Istriæ, præcipuam de animarum lucris sollicitudinem habeatis, & ita errantium corda ad unitatem festinare vos Ecclesiæ revocare, ut quantum ad desiderium vestrum pertinet, nullum illic ab Apostolicâ segregatum remanere velit Ecclesiâ.* Et postea: *Quantalibet enim sit temporalis affluentia, vel certè prosperitas, habet finem suum terminum mortis. Hoc verò quòd de animarum lucris apprehendistis studium, tenet fixam spei suæ certitudinem, æterna scilicet vitæ retributionem.* Cum Marcellinus vir magnificus à Mauricio ad regiam evocatus esset, quòd in causâ Istriorum laboraverat, Anatholio etiam, atque etiam eundem commendat.

Verum non solum virorum, sed & Reginarum operam ad tollendum Schisma imploravit. Cum accepisset

set Theodelindam Agilulphi Longobardorum Regis uxorem à Constantii Episcopi Mediolanensis communione se suspendisse, quod ille tria capitula dato sacramento damnasse dicebatur, literas eidem destinavit lib. 3. Epist. 4. in quibus Synodum V. laudat, ac defendit. Theodelinda ab Episcopis quibusdam seducta, quorum sanè unus erat Episcopus Brixienfis ex lib. 3. Epist. 37. ab Ecclesiæ Catholicæ communione se segregarat. Cùm verò Gregorius à Constantio intellexisset, illis literis, in quibus Synodi V. mentio erat, posse Reginam offendi, iterum ad eandem rescripsit nihil de illâ Synodo interlocutus; hæc literæ datæ sunt mensè Junio indictione XII. anno scilicet 594. In eis autem Gregorius professus est quatuor se Synodos recipere, addens anathema illi se dicere, qui earundem quatuor Synodorum maxime autem Calchedonensis, de qua quibusdam imperitis hominibus nata est Superstitionis occasio, fidei addere, vel demere præsumit. In eandem sententiam etiam ad Constantium scripsit eundem monens, ut Brixienfisbus ita responderet, ut sub anathematis interpositione fateamini, neque vos aliquid de fide Calchedonensis Synodi imminuere, neque eos, qui imminuunt recipere, & quoscumque damnari damnare, & quoscumque absolvi absolvi. Schismatici enim illud ad nauseam usque inculcabant, à Romanis Pontificibus Calchedonensis Synodi fidem decurtari; de qua responsione Gregorii inferius ex eodem, & Pelagio II. plura addemus. Halloix lib. 4. q. 10. §. 12. priorem epistolam, in qua mentio Synodi V. habebatur, suppressam à Gregorio objicit, ne Regina scandalizaretur. Aliam verò, in qua nec verbum de illâ Synodo dicitur, obtrudit, inculcatque. Sed & legenda illi fuerat libri duodecimi epistola septima ad eandem Reginam, ex qua non modò Synodum V. à Theodelindâ receptam fuisse intelligimus, sed & Secundini Abbatibus contra eandem objecta fuisse à Theodelindâ ad Gregorium transmissa, ut datis solutionibus dubia illa dissolveret. Gregorius tamen podagræ dolore caufatus haud celere responsum dedit; hæc autem scribit: *Eam tamen Synodum, quæ piæ memoria Justiniani tempore facta est, per latores presentium transmissi, ut prædictus filius meus dilectissimus ipsam relegens agnoscat, quæ falsa sunt omnia, quæ contra Sedem Apostolicam, vel Catholicam Ecclesiam audierat.* Hæc posteriores literæ datæ sunt Indict. 7. inchoatâ anno 603. Idem Pontifex cum Brunichildâ etiam Sigeberti Francorum Regis conjuge egit, ut Schismaticos, qui in Galliis degebant, ad Ecclesiam revocaret, hæc ad eorum ignominiam scribens lib. 7. Epist. 5. Nam non ob aliud ignorantie suæ habentis cecitate voluntur, nisi ut Ecclesiasticam fugiant disciplinam, & perversè habeant, ut voluerint vivendi licentiam, quia nec quid defendant, nec quid sequantur, intelligunt. Quod ultimam exemplo legati à Brunichildâ ad se missi confirmat, ita ut is, inquit, qui ad nos à vestra Excellentia missus est, cum quaereretur à nobis, cur ab universali Ecclesiâ separatus existeret, se ignorare professus sit; sed neque quid diceret, neque quid aliud audiret, valuit scire. Extat etiam lib. 7. Epistola 53. ad Secundinum Monachum, in qua Ibæ epistolam jure damnatam probat addens: *Hæc paucis dixi, quia ex quibus præcipue causis hæc in re dubitationem tuam charitas habeat, in epistolis non inveni.* Ita ille indictione II. cuius post quinquennium nempe indictione VII. difficultates postea cognovit.

Sed quotidie Gregorii conatus pro profligando schismate divinum Numen prosperabat. Prudentius, & Petrus Istriæ Episcopi per Castorium Gregorii

Notarium eidem significarunt, optare se Romam ad ipsam pergere, modò nulli molestiæ obnoxii fierent, quibus Pontifex singulari humanitate in hæc verba rescripsit: *Hortor dilectissimi fratres, ut ad me venire, sicut præfatus sum, debeat, dummodo ratione perceptâ ad concordiam sanctæ universalis Ecclesiæ dissensio vos nulla dissociet. Hoc tamen certa sit vestra charitas, quia vos & cum affectu, quo decet suscipiam, & cum gratiâ relaxabo, nec aliquam vos, vel quoscumque alios, qui pro hac ad me causâ venire voluerint, afflictionem, vel molestiam sustinere permitto.* Hi quidem ad Ecclesiam accesserunt, & Catholicum etiam Episcopum Candianum Patriarcham Gradensem consecrarunt, ut ex literis Joannis Schismaici Aquilejensium Episcopi inferius dicemus, ubi nominantur Petrus, & Providentius Episcopi Istriæ. Firminum etiam Tergestinum Episcopum Severi Schismatici successorem, cùm ad Ecclesiam venisset, literis fovit: *Nobis ergo, inquit, omnino cura erit de fraternitatis tuæ quiete, ut dignum est, cogitare, quia postquam nobiscum iam Deo protegente unus es, non aliter utilitates tuas, quam nostras attendimus.* Sacram etiam vestem eidem cum literis dono misit. lib. 10. Ep. 38. At Severus Aquilejensis Episcopus Firmini conversione intellectâ, infremuit, ac rabie plenus arte, & vi illum aggressus est. Libeat hæc à Gregorio accipere: *Severus Gradiensis Episcopus, ait, eiusdem caput Schismatis eum, nempe Firminum, diversis præmiorum crepit, si posset, suasionibus à bono revocare proposito, quod cum perficere posse Deo adiutore minime vidisset, seditionem illi suorum civium excitare non timuit. Quanta verò prædictus frater, & coepiscopus noster Firminus ex eadem immisione pertulerit, plenius illic, ac verius à vicino poteritis agnoscere.* Lib. 11. Epist. 38. Scriptæ sunt hæc literæ anno 603. ad novum Italiæ Exarchum Flavianum Smaragdum, quem Mauricius iterum Italiæ præfecerat. Hic antè sexdecim annos, eodem magistratu fungeretur, hunc ipsum Severum captivum Ravennam deduxerat; quare inde ipsum commendans epistolam orditur Gregorius: *Olim novimus, inquit, Excellentissime fili, quo desiderio, quive conversione animi pro adjuvandâ Dei Ecclesiâ in Istria videlicet partibus zelo Redemptoris nostri amore æternæ mercedis studii vestri fervor exiit. Et iterum: Excellentiam quam propter vestram paternam salutem affectu petimus, ut zeli vestri in hac causâ olim exhibiti, nunc vehementius fervor incandeat, tantoque vos contra hostes Dei vindices, defensoresque reperiant, quanto apud Deum preciosior est anima, quam defensio corporis. Amet vos contra devios ipsa, quæ in vobis fidei viget rectitudo, redintegretur vestris temporibus, quod in illis est partibus scissum corpus Ecclesiæ.* Ex quibus patet, factum esse, quod Paulus Diaconus ait, Smaragdum ob captum sub Pelagio Papa Severum à Demone correptum, & quod addit Sigonius, ea de causâ à Mauricio dignitate privatum, cùm Gregorius ob illud rectè factum Smaragdum plurimum commendat, & ex præteriti facinoris memoriâ in novum iterum contra Severum dandum exemplum provocet. Hæc paulò antè occisionem Mauricii contingere.

Cùm Schismatici ad Ecclesiasticam unionem redibant, juramenti formulam à Gregorio constatam recitabant, quam exhibuit S. Pontifex lib. 10. Epist. 31. At Cardinalis Baronius in addit. ad romum 9. ait desiderari in Gregorii libris fidei professionem, quam recitabant Schismatici, dum ad Ecclesiam revertebantur, accepisse se illam tamen à Nicolao Fabio, quam ibi inserit. Sed profectò eadem iisdem omnino verbis habetur libro 1. Epist. 24. ad Pa-

triarchas in fine, incipit ab illis verbis: *Præterea, quia corde creditur ad iustitiam usque ad finem Epistolæ.* Etenim hic in Ecclesiâ mos id temporis vigeat, ut quoties (verba sunt Gregorii) in quatuor præcipuis sedibus Antistites ordinantur, synodales sibi Epistolæ vicissim mittant, in quibus se sanctam Calchedonensem Synodum cum aliis generalibus Synodis custodire fateantur. Quare Gregorius acceptis Imperatoris literis, queis ipsius consecrationem ratam habebat, quinto sui Pontificatus mense elegantissimam Synodicam Epistolam ad Patriarchas misit, in cuius fine ait: *Sicut sancti Evangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere, & venerari me fateor.* Quibus sigillatim approbatis, de Quintâ Synodo hæc addit: *Quintum Concilium pariter veneror, in quo Epistola, quæ Ibe dicitur, erroris plena reprobatur, in quo Theodorus personam mediatoris Dei, & hominum in duabus substantiis separans ad impietatis perfidiam cecidisse convincitur, & in quo scripta quoque Theodoriti, per quæ Beati Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutantur. Cunctas verò, quas præfata veneranda Concilia personas respuunt, vespuo, quas venerantur, amplector, quia dum universali sunt consensu constituta, se, & non illa destruit, quisquis præsumit, aut solvere, quos religant, aut ligare quos solvunt. Quis ergo aliter sapit, anathema sit.* Hæc celeberrimâ, atque illustrissimâ tanti Pontificis confirmatione Quinti Concilii auctoritas stabilitur, & Resentioris Origenis advocati figmenta penitus dispelluntur. Audio tamen eundem hæc inclamantem: *Non vidit proinde, non vidit Gregorius Vigili Constitutum, neque illi quoque Pontifices viderunt, qui Gregorium in hac de tribus capitulis opinione secuti sunt.* Verum cimмериis prorsus tenebris immerfus censetur, qui tantam Romanæ Ecclesiæ ignorantiam affricet; nam cognovisse illos Pontifices Constitutum Vigili, & eisdem abrogationem, quam Halloix non vidit, superius satis evidenter demonstratum est, ut nihil penè solidius hic iterum addi posse videatur.

Anno 602. exeunte Mauricius Imperator unâ cum filiis à Phocâ die 27. Novembris occisus fuit. Gregorius his acceptis gratulatorias ad novum Imperatorem literas dedit lib. 11. Epist. 36. in quibus Mauricii tempora perstringens ait: *Quiescat felicissimis temporibus vestris universa Respublica, prolata sub causarum imagine præda pacis. Cessent testamentorum infidia, donationum gratiæ violenter exactæ &c.* Et Epist. 43. ad eundem Phocam: *Remoto iugo tristitiæ ad libertatis tempora sub imperiali benignitatis vestræ pietate pervenimus.* Gregorius nunquam faventem habuit Mauricium, qui ut in aliis, ita in Schismaticis revocandis suis eundem semper mandatis impedivit, nec ullis Pontificis precibus, vel aliorum eam in rem inflecti potuit, undè Severo Schismaticorum Coryphæo audacia creverat. Hinc accidit, ut, teste Gregorio, nullus de more Diaconus Constantinopolim delegari posset, qui Romani Pontificis Apocrisarium apud Principem ageret: *Dum ministri omnes, inquit Epist. 43. huius nostræ Ecclesiæ contrita, asperaque tempora cum formidine declinarent, atque refugerent, nulli eorum poterat imponi, ut ad Urbem regiam in palatio permansurus accederet.* Itaque Mauricius protectionis Schismaticis præstitit, quâ illi muniti sancti Pontificis conatus semper eludere, reus pœnas tandem dedit. Sed neque Gregorius diu superstes fuit, nam anno 604. die 12. Martii ad Superos abiit. Hic profectò non tam ob gesta scribenda, quam ob scripta legenda Magni cognomento publicâ famâ decoratus est; animi certè magnitudinem in profligando schif-

mate testatam reliquit. Nam cum pestis illa teterrima latè per Italiam serperet, intrâ Aquilejensium confinia morbum incluserat, penitusque extinxisset, nisi Imperatoris decreta eisdem vora, ac conatus frustraissent. Hic Synodi V. calumniatores vocavit impericos, ac stultos lib. 3. Epist. 4. ad Theodelindam, itemque 33. *maligni spiritus instigatione persuasos, homines malitiosæ mentis, & ignorantie cœcitatatis laborantes.* Lib. 5. Epist. 2. lib. 7. Epist. 5.

Cæterum nec Severus Aquilejensis Episcopus Gregorii morte diu lætatus est; nam & ipse anno 605. satis concessit, cuius elogium in Utinensi Patriarcharum aulâ ab auctore rerum à Severo gestarum prorsus inscio inscriptum recitat Palladius junior lib. 1. Hist. Forojulienfium, cuius fragmentum superius correximus. Illud sanè tolerari nullo pacto potest, quod de eodem ibidem scriptum legitur *sanctè vixit, obiitque.* Etenim usque ad sancti Gregorii mortem Severus Schismaticorum caput extitit, & non modò ipse ad Ecclesiæ unionem venire reculavit, sed & Firminum Episcopum Tergestinum præmiis quidè iterum ad Schisma pallexit, dein recusantem civilibus disensionibus afflixit. Idem contra Gregorium semper stetit, ac datis ad Mauricium literis sancti Pontificis desideria, atque operam elusit. Hinc saltem omnino est, quod in MS. Chronico Aquilejensi apud Dandalum ab Ughello in tabulis Gradensium Patriarcharum laudatum legitur, Severum à sancto Gregorio Patriarchalis sedis ad Gradum translationis iteratam approbationem obtinuisse. Ad eò enim Gregorius Severi nomen abhorruit, ut illius Urbem vel elemosynis indignam prorsus arbitraretur. Joannes Diaconus lib. 4. de Vita sancti Gregorii c. 38. ita scribit: *Denique Severus, quia ad unitatem sanctæ universalis Ecclesiæ redire non meruit, ad sciendum quoque suâ ipsius dioceseos unitatem Romanum Pontificem suâ recordiâ suscitavit, ad eò ut ab ipso illius obitu tempore Aquilejensis diocesis in duos Metropolitanos Catholicorum videlicet, & Schismaticorum divisa sit, neque potuit postmodum, licet omnes generaliter ad unitatem de Schismate repedarerint, ad pristina conjunctionis unionem usque hætenus reformari.* Hæc ille.

Mortuo itaque in Schismate Severo Marcianum quandam successisse Chronicon Aquilejense, ac Danduli historia recitant, adduntque per triennium eam sedem tenuisse. Sed ex Joanne Diacono mox laudato oppositum patet, nempe à Severi obitu diocesis Aquilejensem in duos esse distractam, quod etiam constat ex literis Schismaticorum, quas ex veteri MS. laudat Baronius ad annum 605. *D. functo, inquit, itaque Severo ordinatur loco eius Joannes Patriarcha in Aquilejâ eo tempore, quo Agilulphus Rex Longobardorum regnabat, in Gradu quoque ordinatus est hæreticus Candianus.* Etenim Gradenses Catholicum Antistitem volebant, Aquilejenses verò Schismaticum; cumque nullâ ratione convenire possent, Aquilejenses Joannem Abbatem Synodi V. proscriptorem elegerunt, Orthodoxi verò Gradenses Candianum Ariminensem sacris præfererunt, de quâ re etiam scribit Paulus Diaconus lib. 4. de Gestis Longobardorum cap. 34. Agilulphus Aquilejensi Schismatico studebat, Exarchi Gradensem Antistitem tuebantur, quòd Gradus Græco Imperatori parebat, Aquilejâ verò Agilulpho. Baronius satis acrem Joannis Schismatici Epistolam ad Longobardum Regem recitat, in quâ de æmuli consecratione ait: *Et Petrus, & Providentius, seu Agnellus Episcopi Istriae, qui adhuc fidem sanctam tenebant,*

renebant, & Candiano necdum consentiebant, de Ecclesiis suis à militibus tracti, & cum gravi injuriâ, & contumeliis ad eum venire compulsi sunt. Sed isthæc esse mera mendacia arbitror. Nam illi duo Episcopi ad Catholicam unitatem velle se venire per literas Gregorio significaverant, ut dictum est. Cæterum utrumque Episcopum in Candiani sententiam Catholicam descendisse, nec homo schismaticus potuit inficiari. Quantâ verò rabie in Orthodoxum Antistitem fremeret, ex hac ejusdem ad Agilulphum Regem adhortatione innotebit: *Sic laborate, ait, & agite, quatenus & fides Catholica vestris augeatur temporibus, & in Gradenſi castro, postquam infelix Candianus de hoc sæculo ad æterna supplicia transmigravit, altera iniqua ordinatio ibi minimè celebretur.* Ita stulti, atque imperiti homines æterna supplicia, quibus ipsi destinati erant, Catholicis interminabantur.

S. VI.

Aquilejensis Ecclesia Quintam denique Synodum recipit.

Metropolita Aquilejensis antiquâ jurisdictione multatus longè pejori in Ecclesiam Romanam animo cum subditis provincialibus evaserat. Etenim Romanus Pontifex Gradenſis Archiepiscopi inaugurationem non modò probaverat, verùm etiam illius Auctor fuerat, quod ex laudato Joanne Diacono lib. 4. de Vitâ Gregorii Magni cap. 38. colligitur, ubi scribit de Schismatico Aquilejæ, ad se vindicandum quoque suâ ipsius dioceseos unitatem Romanum Pontificem suâ recordiâ suscitavit. Eandem etiam divisionem Phocæ nomine ratam habuit Smaragdus, cujus fides jam Gregorio, ac Pelagio illâ in re factis probata fuit, nam Schismaticis semper infestus strenuam Apostolicæ Sedi operam navavit. Mortuo Longobardorum Rege Agilulpho Theodelinda, Adolvaldo filio ob ætatem ad regnandum nondum idoneo, Longobardos gubernavit, eximix quidè & prudentiæ, & pietatis scæmina. Illa autem acceptâ à Gregorio Quintâ Synodo alieno à Schismaticis animo esse cœperat, cum in illâ Concilium Calchedonenſe, quod ad dogmata spectat, ex integro suscipi cognovisset. Quare cum Itriæ Episcopi Firminus, Petrus, Providentius, aliique ad Romanam Ecclesiam accessissent, eorum exemplo & Venetiæ Præfules, qui subjectas Theodelindæ dioceses regebant, paulatim à Schismate discessere, solis Aquilejensibus in rebellionem perseverantibus. Et quidè universis Orbis Catholicis exceptis Istriis, & Venetis, & quibusdam Francis jam vivente Gregorio Synodum V. recipiens Apostolicam Sedem reverebatur. Testatur hoc S. Pontifex lib. 7. Epist. 5. ad Brunichildam: *Sed ita illos erroris labe imbibit, ut ignorantia suâ credentes universalem Ecclesiam, atque omnes quatuor Parochias non ratione, sed malitiosâ mente tantummodò refugiant.* Quare cum nemine Patriarcharum, vel quocunque Metropolita seditiosi illi communicabant, sed Catholicam fidem intrâ Aquilejensem diocesim toto Orbe reliquâ exactam se recepisse, stultissimi homines jactabant. Ita sub Adolvaldo Rege in schismate vixit Ecclesia Aquilejensis, furentis etiam Monachi doctrinâ paulò post in eodem errore confirmata. Rem narrat Jonas Monachus in libro de Vitâ S. Eustasii, qui tomo tertio operum Bedæ insertus est, indeque eandem historiam suis annalibus inseruit Baronius ad Annum 617. Sigonius

verò ad annum 621. Agrestinus quidam à Luxovienſi monasterio egressus, vanâ divini verbi populis annunciandi cupidine actus in Bojariam venit, eumque illi genti se haud acceptum esse intelligeret, superatis alpibus Aquilejam descendit, statimque Schismaticorum discipulus factus mox Schismatis magister evasit. Literas per Aureum Adolvaldi Regis Notarium ad Sanctum Attalam Monasterii Bobiensis Abbatem per summam temeritatem mittere ausus est, sanctissimo viro schisma persuasurus. *Aquilejenses enim, inquit Jonas, discordabant à communione Sedis Apostolicæ, de qua Dominus in Evangelio ad B. Petrum loquitur: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam &c. ob trium videlicet capitulorum dissensionem, quæ presenti operi necessarium non duximus inferere. Itaque veniens Aquilejam socius statim schismatis effectus, Romanæ Sedis à communione sejunctus, ac divisus est, totius orbis communionem, quicumque Romanæ Sedi jungeretur, damnans, in solâ Aquilejâ orthodoxam fidem retineri decertans.* Anno etiam 630. quidam Fortunatus sedem Gradenſem invasit homo schismaticus, qui postea sibi timens ad Longobardos fugit, de quo Chronicon Aquilejense apud Ughellum tom. 5. Italiæ Sacræ: *Fortunatus quidam hereticus Pontificatum arripuit, qui quintam Synodum minimè recipiens ob sui erroris piaculum &c. fugit cum sacrâ suppellectile in Longobardiam.* Hujus Schismatis Aquilejensis terminum omnes ponunt Sergio Pontifice, qui anno 678. Romæ sedit, ex Beda in Chronico circa tempora Tiberii Abſimari ubi hæc tradit: *Synodus Aquilejæ facta ob imperitiam fidei V. universale Concilium suscipere diffidit, donec salutaribus B. Papæ Sergii monitis & ipsa huic cum cæteris Ecclesiis annuere consentit.* Hæc ipsa ad verbum transcripsit Paulus Diaconus lib. 6. Hist. Longob. cap. 14. qui post mortem Bedæ vixit sub Desiderio Rege, & Carolo Imperatore. Verùm longè antè Antistites Aquilejenses Synodum V. damnato Schismate receperant. Nam Maximus Archiepiscopus Aquilejensis in Synodo Lateranenſi sub S. Martino Papa celebratâ anno 649. Secretario primo hæc pronunciauit: *Contrâ Theodorum autem, & Origenem in Sanctâ Quintâ Synodo accusator quidè nullus, sed tantummodò eorum conscripta ad accusationem ipsorum, & reprehensionem sufficere noscuntur.* Antè Sergium etiam in Synodo sub S. Agathone Romæ habitâ in literis ad Imperatores, quæ recitantur in Synodo VI. act. 4. hæc habentur: *Hoc idem etiam & Sancta Synodus, quæ sub augustæ memoriæ Justiniano Principe in Constantino poli congregata est, in septimo definitionum capitulo prædicat &c.* Huic verò epistolæ legitur inter alios subscriptus Antistes Aquilejensis: *Agatho Episcopus S. Ecclesiæ Aquilejensis provinciæ Istriæ in hanc suggestionem, quam pro Apostolicâ nostrâ fide unanimiter construximus, similiter subscripsi.* Sequuntur postea ejusdem suffraganei Cyriacus Polensis, Aurelianus Parentinus, Ursinus Cenenſis, Andreas Vegliensis, Gaudentius Tergestinus, Benenatus Opiterginus, Ursinianus Pucinanus, aliàs Petenenſis, Paulus Patavinus, & Paulus Altinas. Quare antè Sergium Ecclesia Aquilejensis, & suffraganei Episcopi non modò ad Ecclesiam Romanam accesserant, verùm etiam Synodum V. pleno ore laudantes decessorum errorem, diuturnamque pervicaciam detestabantur. Nonnullis fortè, at non illis quidè Episcopis, sed è plebe adhuc eâ de re hæsitantibus Sergius verum dogma declaravit.

Quæri hic potest, num tot Episcopi, qui contrâ Sedem Apostolicam obstinati Synodum V. damnarunt,

sint & ipsi æternis suppliciis condemnati. Profectò si in illo Schismate diem obierunt, utpotè ab Ecclesiâ sejuncti, & rebellionis ab Apostolicâ Sede rei dubio procul damnati perire. Hinc Sanctus Gregorius scribens tum ad Theodelindam, quæ ab Insulbræ Episcopis decepta ad Schismaticos transierat, tum ad Secundinum Anachoretam exclusos illos à regno cœlesti testatus est, nisi à Schismaticis discederent. Do verba ad Secundinum severioris Instituti Monachum lib. 7. Epist. 52. *Neceſſe est, inquit, ut dulciſſima mihi tua dilectio in hoc, quòd præcipuè in bonis moribus vivit, quòd se per abſtinentiam affligit, quòd doctrinæ Dei vehementius inſiſtit, hoc ſtudioſius cogitet, ne errorem Schismaticorum ſequens à ſanctâ univerſali Eccleſiâ diſiſa poſſit inveniri. Ecquid tot labores proderunt, ſi in unitate fidei inventa non fuerint, quæ antè Dei omnipotentis oculos in bonis actionibus animam præcipuè cuſtodit?* Inter Episcopos Schismaticos, qui contrà Apostolicam Sedem Pontificibus Pelagio II. & Gregorio Magno pro Schismate depugnarunt, fuit Ingenuinus Sabionensis Episcopus, qui primus libellum ad Mauricium contrà Sancti Gregorii mandata conſcriptum ſignavit, & Apostolicæ Sedis iudicium fugiens profanum Imperatoris tribunal appellavit. Illius tamen festum peragitur Brixinæ in Rhætia II. undè dicendum est cum Bollandò illum reſpuiſſe, & ad meliorem frugem reſerſum; de quo pluribus agit ille ſcriptor Tomo I. Februarii à pag. 669. Historici Forojulienſes tradunt, Schismaticos omnes Episcopos piè in Domino deſunctos eſſe. De Severo Schismaticorum peſſimo ſcribit Palladius ad annum 605. part. 1. lib. 1. morti proximum errorem eſſe averſatum. Joannes Candidus lib. 3. Antiq. Aquil. ait, *reſtâ per annos XX. Eccleſiâ ſanctiſſimè obiſſe.* De Helia ad annum 586. ſcribit Palladius, approbaſſe in Synodo Conſtantinopolitanum Concilium, & diem in Domino obiſſe. Paulinum etiam Apoſtolicæ Sedis conciliatum Beati titulo publicè honorant, qui inſandi Schiſmatis Princeps fuit, & à Pelagio Papa dictus eſt *in ſchiſmate maledictus.* Idem etiam referens Episcopos, qui Helia Synodo interſuere *Sanctos Patres* nuncupat, qui tamen contrà Pelagium, & huius mandata exequentem Smaragdum ad Mauricium literas pro Severo dedere. Enimverò ſi illorum ſupplex libellus ad Imperatorem, vel Joannis Patriarchæ Epistola ad Agilulſum legatur, ſummam iſdem inſitam fuiſſe obſtinationem intelligemus. In libello ſupplici hæc ſcribunt: *Contriti, atque luctu graviſſimo ſauciati ad ultimam deſperationem pervenimus, ut ad illius, nempe Gregorii Papæ, iudicium Metropolitana noſter cogeretur occurrere, cum quo cauſa ipſa eſſe diſcoſcitur, & cujus communionem ab initio morionis cauſæ huſus uſque nunc deceſſores noſtri, & nos cum omni populo evitamus.* Si antè mortem Paulinus, & Helias Aquilejenſes, Solacius Veronenſis, aliique Schismatici communioni Sedis Apoſtolicæ errore depoſito ſe junxiſſent, nã illi vera Mauricio narraſſent? Præterea Sanctus Gregorius Episcopos illos depravatis moribus corruptos ex plurium conteſtatione fuiſſe affirmat lib. 7. Epist. 67. Joannes verò Diaconus lib. 4. de Vita Sancti Gregorii cap. 38. de Severo ait, quòd *ad unitatem Sanctæ univerſalis Eccleſiæ redire non meruit.* Quòd ſi illorum quòſdam antè mortem ab errore diſceſſiſſe conſtet, ut de Sancto Ingenuino narraſſimus, de eorum pœnitentiâ nobis lætandum eſt. Sed quinam ii fuerint, divinari non poſſumus, neque fas eſt de divinis iudiciis temerè iudicare.

Utrum ex Schismate ortum traxerit Patriarchatus Aquilejenſis. Eccleſiaſtica Hierarchiæ diſiſio præmittitur. Salmaſii opinio rejicitur. Patriarcharum nomen undè, & quinam antiquius fuerint. De primatu Eccleſiæ Aquilejenſis, Mediolanenſis, ac Ravennatis diſputatur. Aquilejenſis Metropolitæ antiquitas deſenditur. Variæ Baronii, Sirmondi, ac Salmaſii ſententiæ examinantur.

EX hucusque deſcripto Schismate Aquilejenſis Eccleſiæ Patriarchatum emerſiſſe inſignis Eccleſiæ Catholicæ Historicus Cardinalis Baronius aſeruit. At iniquum ſuis Forojulienſibus Scriptorem increpat Henricus Palladius lib. 5. Hiſt. Forojulienſis: moſte enim, & acerbè fert, infames adedò natales Aquilejenſem modò celebrem Patriarchatum olim ſortitum eſſe. Salmaſius etiam ob hoc ipſum Baronium redarguit par. 2. Euchar. cap. 3. pag. 481. *Venetia, inquit, Metropolis Aquileja; hinc Aquilejenſis Episcopus Patriarcha ſemper nuncupatus eſt. Longè verò errat Baronius, & reliqui, qui per Schiſma illum hunc ſibi titulum uſurpaſſe contendunt.* Verùm Baronio adhærent Sirmondus in Propemptico, Bollandus ad 8. Februarii in notis ad vitam Sancti Honorati §. 1. meus nunquam ſatis laudatus Chriſtianus Lupus in Comment. ad Synodum V. cap. 6. in fine quæſtionis primæ, ubi reſenſito Paulini Aquilejenſis ſchiſmate concludit: *Hæc ſunt vera exordia, & natales Patriarchatus Aquilejenſis.* Imò Sirmondus, & Lupus antè Schiſma non modò negant, Sedem Aquilejenſem Patriarchalem fuiſſe, ſed contendunt primum poſt Pontificem in Italiâ Metropolitanam fuiſſe Mediolanenſem Antiftitem, cui proximus Aquilejenſis ſuccebat, atque ita ſecundum inter Italiæ Metropolitanas Aquilejenſem faciunt. Horum tamen ſententiæ hic nobis excutiendæ ſunt.

In primis certum mihi eſt, in Eccleſiaſtica Hierarchiâ quatuor Episcoporum ordines eſſe ſtatueſſendos, nempe Patriarchas, Primateſ Exarchos, Metropolitanos, & Suffraganeos Episcopos. Ita ſanè Episcoporum gradus diſtinguit Leo Nonus Epist. 4. ad Petrum, & Joannem, & Sanctus Iſidorus, qui Gregorio Magno convixit, ex antiquâ Eccleſiæ conſuetudine idem docuerat lib. 7. Orig. cap. 12. *Ordo, inquit, Episcoporum quadripartitus eſt, in Patriarchis, Archiepiscopis, Metropolitanis, & Episcopis.* Patriarcha pluribus provinciis præeſt: ita XV. Orientales provinciæ Patriarchæ Antiocheno parebant: Romano Patriarchæ ſuberat totus Occidens, Septentrio, Africa, & Illyricum. Primas Exarchus, ſeu Archiepiſcopus aliquot Eccleſiaſticas provincias moderatur. Metropolitanus unicam Eccleſiaſticam provinciam regit. Hi vero gradus idedò inter ſe diſtinguuntur, quia Archiepiſcopus, ſeu Primas Exarchus aliquot ſub ſe habet Metropolitanos, at Metropolitanus in Episcopos tantum ſuffraganeos jus poſſidet. Episcopus unius urbis regimen adminiſtrat. Scio plures de nominibus horum ordinum inutiliter litigare; certè de origine nominis Patriarchæ contrà communem ſententiam plurima tradit Salmaſius cap. 3. pag. 475. Promiſcuè tamen quandoque accipi ſolent; ita Leo Pontifex in Synodo Calchedonenſi Archiepiſcopus, & Patriarcha dictus fuit: Aquile-